

הישיבה החמש-מאות-ועשרים של הכנסת השנייה

יום רביעי, כ"ז כסלו תשט"ו (22 דצמבר 1954)

ירושלים, בנין הכנסת, שעה 11.09

מצב התעסוקה

1. דיון (המשך)

העבודה לנכון להגיד משהו בהודעתה גם על צד זה של בעיית התעסוקה. היא בישרה לנו, שכ-4000 איש רכשו במשך השנה מקצועות בקורסים השונים שאורגנו על-ידי המחלקה לחינוך מקצועי. כן הוסיפה, שאלפים רבים קיבלו הכשרתם תוך כדי עבודה. אך היא סתמה ולא פירשה אם יש זהות בין חניכי הקורסים שמדובר בהם לבין אותם דורשי-עבודה שבסירובם עסקו הלשכות בשנה האחרונה. כך או כך — אינני סבור שדי לנו במספר הזה של אנשים המגיעים לידי הכשרה מקצועית.

כולנו שמחנו לשמוע מפי שרת-העבודה את המסקנה ש"גדל כושר ההשתרשות של העולים במשק הארץ". אך נשאלת השאלה: האם כבר הגיעו העולים למלוא כושר השתרשותם במשק הארץ? מסתבר שהתשובה לשאלה זו היא: עדיין לא. ויורשה לי להבליט כאן במיוחד את בעיית כושר השתרשותם של עולי תימן בארץ.

עולי תימן מחזקים כאנשי-עבודה, ועל-כך זכו לשבחים ולהערכה מרובה. אך עובדה היא שלא הצליחו בארץ להעלות במידה הראויה את כושרם המקצועי. סיבות רבות, שלא תמיד תלויות בהם, מעכבות או מכבידות עליהם מלהיקלט בקורסים המקצועיים. רק מעטים מהם זוכים לכך. פעם הגשתי שאלתה לשרת-העבודה, בה ביקשתי לדעת כמה מעולי "מרבד הק" סמים" נקלטו וכמה סיימו לימודיהם בקורסים המקצועיים? השר לבון, שמילא אז את מקומה של שרת-העבודה, ענה לי שבמשרד-העבודה אין נוהגים להתעניין בארץ מוצאם של התלמידיים. התשובה לא הניחה דעתי בגלל פשטנותה. אני סבור שיש סוגי עולים שצריך להקדיש להם תשומת-לב מיוחדת ואולי אף טיפול מיוחד. התעניינותי במצבם של עולי-תימן מלמדת אותי, שרובם ככולם עובדים, אבל בעבודות פשוטות, שאינן זקוקות למומחיות גדולה. גם בחקלאות יש עבודות מורכבות ויש עבודות-עזר, שרק מעטים מבין עולי תימן נקלטו בהם. בשל כך רבה הדלות במשכנותיהם גם כשאננם מחוסרי-עבודה, ובסופו של דבר קשה להם לשאת על שכמם את עול הקניית חינוך מקצועי הגון לילדיהם, כך שהחבל עלול ללכת אחר הדלי, כלומר גם הבנים יישרו מועמדים לעבודות פשוטות וקשות, שכרגיל שרכן מועט.

ואם המבורגים שעלו מתמכן נושאים את סבלם בהתאם אפקות מרובה, הרי הצעירים הגדלים בארץ רואים את הפער ברמת-החיים ההולך וגדל מיום ליום, לא רק ביניהם לבין אנשי המסחר והרווחים, אלא גם ביניהם לבין שכבות גדולות של עובדים שכירים החיים רק על משכורתם, ומה שהם רואים זורע בלבם גרעינים של זעם ומשטמה, שסיבתם אמנם סוציאלית מובהקת, אך הם לובשים ועלולים ללבוש גם אופי ערתי. עלינו לשקוד איפוא על העלאת כושר השתרשותם של העולים בכלל ושל עולי ארצות-ערב בפרט, על-ידי-כך שנכשירים את העובדות מקצועיות. זה יהיה לטובתם הם ולתועלת משק המדינה.

היו"ר י. שפרינצק:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. אנו ממשיכים בדיון על הודעת שרת-העבודה בדבר מצב התעסוקה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ישעיהו.

ישראל-ישעיהו שרעבי (מפא"י):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה. ההטבה הניכרת במצב התעסוקה, כפי שתוארה לפנינו בהודעתה של שרת העבודה, יש בה בלי ספק כדי להניח את דעתנו, אם כי קשה לשקוט כל עוד יש אזרחים במדינה המבקשים עבודה כדי להתפרנס ממנה ואינם משיגים אותה.

העובדה, שפחת מספרם של מחוסרי העבודה ודורשי העבודה, היא עובדה שיש לברך עליה. אך שאלת התעסוקה במדינתנו אין פשוטה כמשמעה. היא לא רק שאלה של כך וכך ואזרחים שיש לספק להם תעסוקה והכל בא על מקומו בשלום; זוהי שאלה שיש לה כמה פנים, ומי שבא לדון בה חייב לראות את כולם.

הנה ביקשה מאתנו שרת העבודה להשיב בדיון זה קודם כל על השאלה: "באיזו מידה הצליחה מדיניות ההכוונה שנקטנו כדי לקדם את הפרודוקטיביזציה של התעסוקה?" ובי-אמת דווקא על שאלה זו קל לנות, באשר ענינו רואות — והמספרים שמסרה כאן שרת העבודה מעידים — שחלק גדול ממקורות התעסוקה שנוצרו או סופחו על-ידי משרד העבודה הם יצרניים. רובם ככולם נמצאים בתחום החקלאות והתעשייה, ורק מיעוטם נמצא בתחום אותן "עבודות מיוחדות" שכרגיל הן נעשות מכוח הצורך בתעסוקה.

ידוע לי, שבמקרים רבים — וביוחד אמורים הדברים על תוספת התעסוקה בישובי העולים — נעשה באמת הרבה בכסף מועט לערך. בצדק הדגישה שרת העבודה, שתוספת זו של תעסוקה הפסיקה את תהליך העויבה של המתיישבים החדשים. אך זה לפי דעתי עדיין לא די, ומשרד העבודה ייטיב לעשות אם יגדיל קצת יותר את תרומתו לשיפור תעסוקתם של אנשי הישובים. זוהי תעסוקה יצרנית לכל הדעות, לא רק כשהמ"דובר בהכשרת קרקע ובוטניעות; גם סלילת כבישי-גישה ליי-שוקלאי בודד היא עבודה יצרנית.

בהזדמנות זו רציתי לשאול את שרת העבודה שתי שאלות בענין כפרי-עבודה: האם אותם כפריים מוקמים ומוחזקים גם מתוך חישוב ותיאום מוקדם עם צרכי ההכוונה של התעסוקה, ושל תעסוקה יצרנית במדינה? האם משרד-העבודה רואה עצמו אחראי לקיומם ועיתים של אותם כפריים? ואם לאו — מי צריך להיות האחראי להם?

ושבו לשאלה שהציגה שרת-העבודה, אבל בצורה אחרת במקצת: באיזו מידה הצליחה מדיניות ההכוונה שלנו לקדם את הפרודוקטיביזציה לא רק של תעסוקה כשלעצמה, אלא גם של דורשי העבודה במדינה? כולנו יודעים, שהסתרון לכ"עייית הפרודוקטיביזציה של העבודה בכלל ושל משקנו כולו, תלוי בכושרם המקצועי של העובדים, ואמנם מצאה שרת-

בעיית איכוסם של שטחי ההתיישבות והפיתוח לא תיפתר אלא בעיקר על-ידי עליה גדולה.

שרת-העבודה הזכירה בהודעתה גם את הכעיה הזאת, כשציינה את הצורך להפנות אוכלוסין אל המחוזים מאזורי הצפיפות של תל-אביב, רמת-גן, פתח-תקה ודומיהם. אך מלבד מאות משפחות שציאו מן העיר אל הכפר, עשויה הפייתם של העולים, המגיעים לארץ, ישר מן הנמל אל התתיישבות, להבטיח פתרון שאלה זו גם מבחינת הכמות הדרושה.

עלינו לחשוב איפוא ברצינות על חידוש המאמצים להגברת זרם העליה לארץ ועל תכנון תכניות קליטה נאותה של עליה גדולה. אין להתעלם מכך, שהגברת זרם העליה תלויה לא רק בנוי, אלא גם בגורמים רבים אחרים. אך נדמה לי שרצוננו, פעילותנו והתנהגותנו הם גורם רב חשיבות, ובמקרים רבים גם מכריע, אם יורמו המוני יהודים לארץ או לא.

נדומן לי לשמוע בזמן האחרון דבר אופייני ביותר. אחד המוסדות פנה לרופאים בחוץ-לארץ עקב המחסור ברופאים באזורי הכפר, וביקשם לבוא ולעבוד בארץ. והנה הגיעו הדיים שיש רופאים המוכנים להיענות לקריאה ולעלות לארץ, אלא שהם חוששים שמא יגועו ברעב כאן, ביחוד נוכח התאניה והקנינות של הרופאים בארץ על מצבם, עליה גדולה של יהודים לא תבוא לארץ אם נוסף להעמיד פנים של סבל ומסכנות. ואילו מצבה הכלכלי של הארץ, לרבות מצב התעסוקה, לא יוטב ולא יתקדם, אלא אם תהיה עליה מוגברת של יהודים לארץ. כך היה בעבר וכך יהיה גם בעתיד.

זהו נתיב הפלא הנודע של הציונות, שכאשר עומדים ומדברים בו, הוא מתעלם ומסתתם, וכאשר מתקדמים בו, הוא מתגלה ומתרחב כהנה וכהנה.

בן-ציון הראל (הציונים הכלליים):

כבוד היושבר-ראש, כנסת נכבדה. בעצם לא ברור לי הגורם והכוונה של הודעת שרת-העבודה בשעה זו. הפעם לא היה גם דיון בוועדת-העבודה, כמקובל במושבי הכנסת הקודמים, על התעסוקה בחוץ-זה.

בחדש מאי שנה זו מסרה שרת-העבודה הודעה על התעסוקה שכונתה היתה ברורה בהחלט, — להוכיח בעיקר במספרים את הצורך בתוספת של עשרות מיליוני לירות לתקציב הפיתוח. מתוך התקציב הכולל המאושר; ושרת-העבודה הדיגישה אז, שבלי זה אין פתרון ותשובה לבעיות התעסוקה והפיתוח. אין אני מצטט, אלא מנסח את הדברים בקיצור. ואני מבדיל בהחלט בין דורשי עבודה ומחוסרי עבודה. אמרת גם אז, שאני מסופק עד כמה מספר זה מבוסס, ועד כמה הוא מתאים לאותה דרישה. אשר לשמה נמסרה ההודעה על המצב בתעסוקה.

אני שותף לשמחתה של שרת-העבודה על שנתברר, שכמו בעבר, כן גם בתקופה זו, ממאי ועד עכשיו, לא הגיע מספר דורשי העבודה בלשכות — ולא זו היתה הכוונה — למספר כה גבוה של 60,000. אין לי כל טענות על כך שההנחה לא היתה נכונה. והעובדה שמספרם לא הגיע לכך, היא עובדה מאד משמחת.

והנה חזרה שרת-העבודה ומסרה הודעה על המצב בתעסוקה, שמתה לב לכל הגורמים שהיא מנתה בהודעתה. היא ציינה, כגורם ראשון, את הצורך בקידום הפרודוקטיביות והתעסוקה על-ידי המשק הקיים ובעזרת תקציב הפיתוח. אפי' שר להרחיב את הדיון על שאלה זו, אבל נדמה לי שדווקא בעיית הפרודוקטיביות על-ידי המשק היוצר בכללו, היא זה מתאים יותר לדון בה במסגרת של הודעה ודיון על המצב

שרת-העבודה השכילה לבצע בארץ מיבצעים גדולים במשך שנים מעטות. כנון המפעל המפואר של השיכון העמי, שהוציא רבבות אנשים מחיי מצוקה ומיסורי-גיהנום של סכסוכי-שכונות. הייתי רוצה לבקש ממנה, שבאותה מידה תנפה ובאותו כושר עשייה שהיא מסוגלת להם תכין ותבצע תכנית חומש גדולה ונועזת של השבתת מצבם המקצועי של העולים בכלל, גדולה הנוער הגדול בארץ בפרט. כל השקעה שנשקיע במשך זה של האדם העובד לשם העלאת כושר עבדו, תהי' הוא מן ההשקעות הבטוחות והברוכות ביותר.

זאת ועוד: אנו חייבים לשאול את עצמנו, אם יש הכוונה כללית של משק העבודה בארץ, במטרה לפשט את האוכלוסין במדינה ובמטרה למשוך אזרחים רבים לעבודה ולחיי עבודה, או שההכוונה עשית רק בנוגע לדורשי-העבודה בלשכות? בימים אלה חונגים אנו את חג יובלה של העליה השניה, ולא כדי להוסיף עוד חג על המון החגים שנתברכנו בהם, אלא אולי כדי לפרוש מחדש את יריעת הדגל שהניפו אנשי העליה השניה. אותו דגל הונף כירוע למען חידוש המתח של המעבר לחיי עבודה ולמען חידוש היחס הנאות לעבודה חקלאית. אנשי העליה השניה קידשו מלחמה על הנוטה לחזור לחיים עירוניים, לתרבות קלה ולהווי עירוני שפשטו אז כין בני המושבות החקלאיות. על-ידייכך עלה בידם להחזיר ליושנה את עטרת המעשה הציוני הנואל, עטרת הפרודוקטיביות של היהודים העולים לארץ לבנותה ולהיבנות בה, לא כמליצה לנוי, אלא כממשתתף חיה וקיימת. נראה, ששוב יש לנו צורך בעליה שניה. כל מי שעלה לארץ צריך לחזור ולעלות בתוכה עליה שניה; יש צורך לחדש את המהלך של הפניית יהודים מפרנסות אוויר לחיי עבודה.

אין זה סוד שבארץ נתרבה מספרם של האנשים שאינם עושים כלום, ומכאוב ביותר שבין אלה נראים לא מעט אנשים צעירים ילידי הארץ. הללו אינם משתקפים ולא ישתקפו בטב-לוח של דורשי עבודה, אבל הם משתקפים וישתקפו במאזן הפרודוקטיביות של המדינה. וכלכלתנו.

ומכאן לשאלה אחרת. דובר לא פעם מעל במה נישאה זו ומעל במות אחרות, על העובדה שרבים הם האנשים, וביחוד האנשים הצעירים, העוסקים אצלנו בפקידות. זה גורם לניפוח תקציביהם של המוסדות הציבוריים והממלכתיים שלנו. ואילו משק הארץ מפסיד את כוחותיהם ופעמים גם את כשרונותיהם של אלפי עובדים. ומתה שעה עצמה, שהמשרדים הורמים מכות עבודה רעננים, אבות-לכיים בתוכנו כמה אלפי זקנים או חלושי גוף. בלי כל סיכוי להסתדר בעבודה ולהתפרנס בכבוד. כלום אנו פטורים מלנקוט מדיניות של הכוונה שתיבי ליד שנינו המציאות הזאת? כלום אין בידינו לשריין ולייחד כמה מן העבודות של הפקידות שבביל זקנים חלושי גוף? הרי על-ידי כך נפתור אחת השאלות הכאובות והגם זו נשארר שבביל משק העבודה בארץ לא מעט כוחות צעירים ורעננים.

ולבסוף רצוני לשאול את שרת-העבודה שאלה, שאולי תיראה תמימה למדי, אם אין היא סבורה שקרוב היום בו יהיה משקנו זקוק לתוספת של ידים עובדות? מי שמאזין לצעדי צמיחתו של משק הארץ יכול להבחין, שאנו מתקדמים לאט לאט לקראת מצב זה.

שרת-העבודה רמה בדבריה על כמה ענפי משק, המבשרים תקוות גדולות של התפתחות והצלחה. כלום לא ידרשו מאתנו אותם ענפים גידול גובר והולך של ידים עובדות? לצערנו הצטמצם זרם העולים לארץ. האם לא הגיעה השעה להתחיל בתכנון עליה גדולה לארץ, הדרושה לנו מאד ותהיה דרושה מאד לפחות לצרכי המשק והעבודה? דומני שגם

הכלכלי, על מצב המשק והתיכונן הכלכלי בעתיד. לי נדמה שצריך להיוהר מלבסס יותר מדי את פיתוח המשק והפרודוקטיביות על בעיית התעסוקה. לדעתי נהפוך הוא הדבר: פיתוח המשק הקיים והמתרחב חשוב מאד לתעסוקה, אבל הוא צריך לבוא במסגרת של אותה התעסוקה טבעית, שגם שרת-העבודה עמדה עליה.

לא אכנס לשאלות הכלכליות, ובכל זאת אוזכר — ונדמה לי שזו תהיה דעת רבים — שבעיית הכלכלה במדינתנו, בעיית אייחולות הכלכלית — ובוה נכללת גם התעסוקה — תלויה בראש וראשונה בהרחבת האכספורט בחקלאות ובתעשייה, ואולי בעיקר בתעשייה, ועד כמה שאפשר, בלי סובסידיות, או במינימום של סובסידיות מעל השער של לירה ושמונה מאות פרוסה הולר. דומני, מתברר יותר ויותר — ובחורף שעבר עמדה על כך גם ועדת-העבודה — שהרחבת האכספורט במינימום של סובסידיות קשורה במידה רבה בהרחבת האשראי לייצור בכללו ולכספורט. אני מעריך מאד, כמו שרת-העבודה, את הרחבת גידול הבטנים, שנתנה אפשרות של תעסוקה בתקופה הבין-עונתית, שבשנים האחרונות היתה תקופה מיבקה של אבטלה; אבל אל נשכח שגידול הבטנים יוצר גם קשרים בסובסידיות גדולות מאד, והשאלה היא, אם אין דרכים אחרות להרחבת התעסוקה בייצור, בייחוד לאכספורט, עלידי הרחבת האשראי ובלי להשתמש בסובסידיות במידה כה רחבה, כפי שזה הכרחי כעת, כדוגמה, בגידול הבטנים.

לי גם ברור, שאף אם נגיע לתעסוקה מלאה, אף אם נגיע לחוסרי-דיים ועובדות, יהיה צורך במידה מסוימת בעבודת-דחק. אני מושפע מאד מהמספרים שקיבלנו — אמנם מחודש מאי, אבל אני חושב שהם מתאימים גם למצב כיום — ש70% ממחוסרי-העבודה הרשומים בלשכות הם מחוסרי כל מקצוע, ואני יודע שבלשכות כוללים בסוג הפועלים המקצועיים גם אותם הפועלים, שהם על הגבול של חוסר מקצוע, עיות, וגם אותם הפועלים שרמת ידיעותיהם המקצועיות נמוכה ביותר. יותר מזה מושפע אני מכך ש60% ממחוסרי-העבודה עד גיל 35 הם מתוסרי-מקצוע. אמנם, ברור לי שרוב הפועלים המקצועיים מקבלים את עבודתם לא באמצעות הלשכה, אבל גם אם נתבסס על הנחה זו, הרי אחוז מחוסרי-המקצוע בין האנשים העצירים הוא גדול מאד, וצריך לאחוז בכל האמצעים כדי להכשיר את האנשים הצעירים למקצוע. שמענו על 4,000 איש — לרבות גם צעירים, אולם לא דווקא נוער — בהכשרה מקצועית, אך נדמה לי שהמספר הזה בלתי-תימספיק הוא בהחלט, ויש לחפש דרכים להרחבת ההכשרה המקצועית.

אולם גם זה אינו מספיק, לי נדמה שעיקר המפתח הוא בהעלאת הכדאיות של המקצועיות במדינה. אם המקצועיות לא תמשוך את האדם מבוכו הכלכלי — אמנם אני רואה את חוות העבודה במקצוע כגורם חשוב ומכריע, אבל יש צורך גם במשיכה מבחינה כלכלית — ואם לא ניצור תנאים כאלה, שהאיש המקצועי יהיה מוכרח יותר מפני הסכנות של חוסר-עבודה, לא נגיע לאחוז הדרוש והמתאים של אנשי מקצוע בתוך כלל העובדים במדינה. ואני רוצה לציין פה רק דברים אחרים שאנו חייבים לדון בהם, והם: תנאי השכר של העובדים המקצועיים, בלא שיבוטל הערך של העלאת שכרם על ידי העלאת מסים, והצורך ברביזיה של הפרינציפ האומרי: האחרון לעבודה — ראשון לפיטורים. אינני חולק על העיקר רון הזה, הוא נכון ביסודו. אבל צריך גם לחשוב על כך, שאם העולה מקבל עבודה — והרי לנו יש יחס חיובי לעולה — ואף אם הוא איש מקצוע ויעיל מאד בעבודתו, הנה כאשר עומדת שאלת פיטורים — והרי אי אפשר לחשוב תמיד רק על הרחבה — נמצא הוא ראשון בתור לפיטורים, בלי כל הת-

אולם גם זה אינו מספיק, לי נדמה שעיקר המפתח הוא בהעלאת הכדאיות של המקצועיות במדינה. אם המקצועיות לא תמשוך את האדם מבוכו הכלכלי — אמנם אני רואה את חוות העבודה במקצוע כגורם חשוב ומכריע, אבל יש צורך גם במשיכה מבחינה כלכלית — ואם לא ניצור תנאים כאלה, שהאיש המקצועי יהיה מוכרח יותר מפני הסכנות של חוסר-עבודה, לא נגיע לאחוז הדרוש והמתאים של אנשי מקצוע בתוך כלל העובדים במדינה. ואני רוצה לציין פה רק דברים אחרים שאנו חייבים לדון בהם, והם: תנאי השכר של העובדים המקצועיים, בלא שיבוטל הערך של העלאת שכרם על ידי העלאת מסים, והצורך ברביזיה של הפרינציפ האומרי: האחרון לעבודה — ראשון לפיטורים. אינני חולק על העיקר רון הזה, הוא נכון ביסודו. אבל צריך גם לחשוב על כך, שאם העולה מקבל עבודה — והרי לנו יש יחס חיובי לעולה — ואף אם הוא איש מקצוע ויעיל מאד בעבודתו, הנה כאשר עומדת שאלת פיטורים — והרי אי אפשר לחשוב תמיד רק על הרחבה — נמצא הוא ראשון בתור לפיטורים, בלי כל הת-

שני סעיפי ההוצאות הללו — קופות-תגמולים ופיצויים — מצטרפים ל18% מהשכר של אותו חלק מן השכירים —

מייצג אותה כאן. האם בגלל חטאם היחיד הזה צריכים הם להיות צפויים לרעב — הם ומשפחותיהם? האם כך מחייבת שורת הדין, לגזור או לגזור אוכל מפי פועלים ישרים הר"ר צים ליהנות באמונה מיגיע־כפיהם הקשה — מעבודה מאורגנת?

ואני פונה אל שרת־העבודה בבקשה ודרישה: למצוא ללא דחיה ושהייה, בכל הדרכים הנראות נכונות — אבל למצוא — דרך ופתח לעבודה לפועלים שווי־זכויות אלה. כי הדבר הוא בנפשם ובנפש ילדיהם. וקשה יהיה לעומדים ליד ההגה להגיד במצפון נקי: "ידינו לא שפכו את הדם הזה".

ברוך קמין (מפא"י):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, יש לקבל בסיפוק רב את סקירתה של שרת־העבודה על מצב התעסוקה בשנת החדשים שעברו, מאז ינידור הבציה בכנסת ביוני 1954. ויש להצטער צער רב על שחברי האופוזיציה, חברי־הכנסת ריפ"ת, שוסטק וארם, הפכו את הדיון על התעסוקה ועל האמ"צעים שיש לאחוז בהם כעתיד על־מנת לפתור באופן מהולט את בעיית התעסוקה, לוויכוח שלפני הבחירות, ודיברו בעצם לבוחריהם המדומים ולעונויהם: "על המשמר", "חרות" ו"למרחב".

מדיניות ההכונה שנקט משרד־העבודה: לקדם את הפרו"דוקטיביזאציה של התעסוקה ולהגביר את המקורות לתעסוקת קבע — מדיניות זו נתנה את אותותיה בכך שצומצמו במידה ניכרת העבודות הציבוריות של מע"ץ בכבישים, וצומצם במידה ניכרת מספר העובדים בעבודות ציבוריות של הרשויות המקומיות. מספרם הארבעים בעבודות ציבוריות של הרשויות המקומיות, הממוננות בתקציבי הפיתוח וה־תעסוקה, ירד מן 2,500 איש ליום ל־1,500 איש ליום. בשביל הערים והמועצות המקומיות זהו המדד של עליה או ירידה בחוסר־העבודה, מדד של הכוונת דורשי העבודה לייצור קבע או לעבודות זמניות ועבודות זחק.

עוד יותר צריכים אנו להיות מרוצים בשינוי שחל בסק"טור החקלאי בחדשים אלה. אם נקח את סיכום התעסוקה בחדשים אלה, כפי שנמסר על־ידי שרת־העבודה, נראה שהעזרה בתעסוקה הופנתה בעיקרה לחקלאות, להתיישבות החדשה, משטחי פיתוח. בכל השטחים האלה הועסקו כ־35,000 מתוך 60,000 דורשי עבודה. 10,000 הועסקו בענפי משק שונים; בערך 6,000 פועלים בלתי־מקצועיים הועסקו בבניה ובתעשייה עונתית; מוגבלים בכוסר־עבודה — בערך 4,000 איש; מובטלים לפי רישום דורשי העבודה בלשכות, לרבות לשכות־עבודה ערביות — 13,000 איש, וכ־2,000 בני־נער.

אם נקח לדוגמה את חודש אוקטובר 1953 ו־1954 — אף־על־פי שהיתה עליית־מה במספר המובטלים בנובמבר 1954 עקב הגשמים — מתקבל התמונה הבאה: דורשי עבודה ב־1953 — 40,300; מובטלים — 16,100; ב־1954: דורשי עבודה — 26,450; מובטלים — 7,500.

יש ירידה ניכרת הן במספר דורשי העבודה — דבר המוכיח יציבות־יותר בעבודה — הן במספר המובטלים. מן העובדות האלו והאחרות אנו למדים שנעשה מאמץ גדול להשריש את העולים החדשים במשק הארץ, להגביר את התעסוקה בעבודות קבע, בחקלאות, בהתיישבות העובדת, בגידול הכותנה, הבטנים, בפרדסים ובגידול סלק, וגם בסק"טור של החרושת.

צורה זו מעודדת את פיזור האוכלוסיה מערי החוף, מתל־אביב והסביבה, רמת־גן, חיפה וכו', לררום ולצפון. די־וחשבון זה הוא ביטוי נאמן להתקדמות הרבה שחלה

לא של כולם, אבל של רובם — ומספרם עולה על רבע מיל"יון — שעובדים במסגרת המשק שקיימים בו תנאי עבודה תקינים. וברור, שאין הכוונה, ש־18% אלו יוקדשו במלואם לביטוח אבטלה: אין גם צורך בזה, וחלק מהם מוצא לביטוח זיקנה.

הייתי אומר: בייעול הכספים של קופות התגמולים וה־פיצויים המשלמים לעובד במקרים של פיטורים או בהגיעו לגיל זיקנה, ניתן גם להרחיב את השלב הראשון של ביטוח זיקנה וגם לבטס ביטוח אבטלה, שלכך מיועדים בעצם כספים אלה, ולא אכנס כרגע לפירוט החלקים לשתי המטרות הללו. לא אתעכב עוד על פרטים, אבל אני מקוה ששרת־העבודה לא תחלוק על הנחתה שמוטרי, גם מתוך ספקות, גם מתוך קשיים, גם מתוך הליכה שלב אחרי שלב, בהחירות, להתחיל בתכנון של ביטוח אבטלה במסגרת הביטוח הלאומי.

זלמן בנייעקב (אגודת ישראל):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה. אין ברצוני לקבוע עמדה לעצם הסקירה הראויה לשבח של שרת־העבודה, אלא להעלות ענין הנוגע במישרין לסקירה הזאת, גם אם אינו פופולארי כל־כך.

בסקירה משתקף מצב תעסוקת העבודה המציאותי, שרת־העבודה מעבירה לפנינו שתי עמודות, או שני טורים מקבילים של מספרים סטטיסטיים, של נותני עבודה ומקבליה. זאת אומרת, כמה דורשי עבודה ישנם בארץ, ולעומתם כמה מקומות עבודה ישנם, לסוגיהם ולעונותיהם. ואחרי שמוזגים את שני הצדדים, הסיכום אינו עולה עוד יפה; אינו מאוזן כל צרכו לסיפוקנו, הוא מראה גרעון.

מספר דורשי העבודה עולה על מספר מקומות העב"דה. ואין זה מספר מת. אלא אנשים חיים שזכו לשם מש"להם: מחוסרי־עבודה — שם האומר סבל, חוסר כל ורעב, לגדולים, לקטנים ולתינוקות רכים.

ושרת־העבודה משקיעה בלי הרף ובלא ליאות בכל יכולתה — ולמעלה מיכולתה — מאמץ למצוא וליצור, להמציא ולפתח מקומות ומקורות עבודה חדשים, כדי לשבור את רעבון העבודה, ומצליחה — ולי גם באופן חלקי.

מכל האמור יוצא, שעם כל עבודה חדש שנמצא ונוצר, יורד מספר מחוסרי העבודה בסיפורה אחת: לכל הפ"חות מחוסרי העבודה יודעים, שאינם עוזבים לנפשם, אינם מיותרים ומפקרים; יש מי שרואג להם. יש תור בלשכת העבודה, המתנהלת תחת פיקוחם של נציגי התנועות, ותורו של כל אחד מגיע. כל פועל סמוך ובטוח שנציגו ידאג שלא ייצא מקופת. זה מרגיע במידה ידועה כל פועל. הוא יודע שאין הוא מונח כאבן שאין לה הופכין.

אולם ישנו עוד סוג אחד של עובדים מאורגנים, אורחי ארצנו, נאמנים, הנושאים באחריות מלאה בעול כל החובות האזרחיות בגופם ובממונם. ביניהם ישנם מימחים, בעלי מקצועות ופועלים ותיקים מוכשרים הדורשים לנו מאד לבנין ארצנו ולפיתוחה. יש להם הכות המלאה בכל המובנים לקבל עבודה, המגיעה להם כמו לכל פועל — וזכות יתר הרי אינם דורשים, אך למעשה תורם אינו מגיע אף פעם. ויהי מספר מקומות־העבודה אשר יהיה, גם אם יש גדול שבעתיים ויהיה באפשרותנו לספק עבודה לכל דורשיה וְיִהְיֶה הוֹתֵר — ולכן לא יקבלו גם אז עבודה. כי לרוע מזלם אין להם בכל אר"בעת השותפים בלשכת העבודה נציג שייאג להם. הם הש"תייכו פעם לתנועה ידועה. הם יצאו מנימוקים מצפוניים, השקפתיים ופוליטיים, ומאורגנים היום על־ידי התנועה שאני

במיוג גליוות, ולהשרשתם של העולים בחיי עבודה הן בסקטור של החרושת הן בסקטור של החקלאות.

יש לציין לשבח את ההכשרה המקצועית שהעמידה כוח אדם מוכשר לקליטת קבע בתעשייה. במלאכה ובכנין—כ-4,000 איש שהוכשרו בהכשרה מקצועית גבוהה. אין מספר זה מבוטל כלל וכלל. יש להמשיך בדרך זו ולהעלות את רמת הייצור של העובד התעשייתי, של התעשייה והחקלאות. מתן הפרמיות וחלוקת הפרסים על-ידי ההסתדרות יסייעו גם הם להשגת המטרות הנזכרות.

יישאר עוד כ-15,000 דורשי עבודה מובטלים באופן מלא או חלקי, ולפי כל הסימנים הם יהיו בעיקר בערים הגדולות ובסביבתן. מחובתנו לחפש דרכים גם לפתרונה של בעיה תמורה זו, שהיא מקור לאי-שקט ולהפרעת החיים בישובים, ולאפשרות של הסחה מצד גורמים מסיתים מקצועיים. אם ככוונת משרד-העבודה לאלצם לעבור ממקומות אלה למתקנות אחרים, יש לעשות את הדבר בצורה יעילה ומתוכננת יותר. ואם אין אפשרות לעשות זאת, יש למצוא פתרון מקומי מתאים בשבילם, על כל פנים. אין להשאירם במצב שהם נתונים בו כיום. הנה ברמת-גן אנו עדים להתפרעויות ולהתנפלות על מוכירי הלשכה, ביקרתי בלשכה זו לפני ימים מספר, ונודע לי שחוגים מסויימים עוסקים לא בחיפוש עבודה למחוסרי-העבודה, אלא בחיפוש מובטלים להסתה לתת פרעויות אלה. ומשום כך, רצוני לפנות אל שרת-העבודה בבקשה להסביר את הדבר לשר-המשטרה ולבקשו להורות למשטרת רמת-גן, להגן על העובדים ועל המוכירי, שהוא חדש במקום, ולא להניח לקומץ פורעים להפריע את מהלך העבודה של הלשכה, שהוא בלאי הכי קשה. אבקש מאת כבוד שרת-העבודה להקדיש תשומת-לב מיוחדת ללשכת רמת-גן, שזה למעלה משנה אינה חיה חיים נורמאליים ונתונה לחץ מתמיד של חוסר-העבודה המעיק על תושבי המעברות.

מה שגורם לחץ מיוחד ומתמיד על לשכות-העבודה, זוהי בעיית האנשים בגיל גבוה שאין רושמים אותם בלשכה, אבל גם אין מחפשים בשבילם עבודה מתאים. שרשבתה של כבוד שרת-העבודה לשאילתות הרבות שלי מעולם לא סיפקה אותי, ואני חוזר, ואחזור בכל דיון על עניני העבודה בכנסת, לבעיה זו. אין לשלול, לפי דעתי, מאיש עבודה את זכותו האלמנטאריית להופיע בשוק ההתחרות החפשית להשגת עבודה על ידי אירישומו בלשכת-העבודה מצד אחד, ומצד שני לא להכניס למקום עבודה, שהוא ראוי לו וששם רוצים בו, משום שאין לו פתק מן הלשכה. אין לומר לאיש חי ובריא: אתה, מבי חגיגת העבודה והזכות לעבודה — חשוב כמה. אלחם נגד הדבר הזה בכל כוחי ובכל סבלנותי, עד שישונה הדבר.

שרת-העבודה, בתשובתה לשאלותי, עונה בתמידות שלא די לרשום את האיש בלשכה, אלא יש לדאוג לסידור עבודה דה. והרי אם אין רושמים אותו בלשכה, אין דואגים לסידור עבודה וגם אין חובה לדאוג. בעוד שאם ירשמו אותו, יצטרכו לדאוג לו, ומשום כך אין רוצים לרשמו. אין אני יכול לקבל את הכרזתה של שרת-העבודה, שהואיל והלשכה היא עצמאית ושייכת לארגון הפועלים, אין לשרת-העבודה דה אפשרות להשפיע עליה. לפי ידעתי, משרד העבודה משתתף, במידה העולה על 60%, בתקציב מרכז הלשכות. להחזקת הלשכות ולפעולתן, וביכולתו של משרד העבודה להשפיע בכיוון הגידול, על כל פנים — על המשרד נוסות. משום כך נהני פונה, פעם נוספת, ולא אחזורנה, לכבוד שרת-העבודה ומבקש ממנה להשתמש במוצא השפעתה במרכז הלשכות העבודה, על מנת לתקן את העוול ולאפשר לאנשים בגיל למעלה מ-45 שנה להרשם בלשכה ולהסתדר בעבודה.

בעיה נוספת וקשה עוד יותר מהוהים האנשים תשושי-הכוח והמקרים הסוציאליים הדורשים עבודה. כשבילם נפתחו לשכות מיוחדות, סניפים של הלשכה הכללית בערים הגדולות, האלו, את מספר העובדים בהן על מנת להקיף מספר גדול יותר של מפעלים ומקומות עבודה. יש ללחוץ על משרד הסעד ולשתפו בצורה מועילה ופעילה יותר בפעולות של הלשכות האלה. כן יש לפתוח סניפים חדשים בערי השדה, סניפים של הלשכות למקרים סוציאליים, ובכל ריכוזי ישוב גדול של עולים חדשים, על מנת להורים כוח מצטבר זה. של מקרים סוציאליים דורשי עבודה, לאפיק יוצר חיובי. מן הנכון לציין שגם עשו דברים להטבת מצבם של תשושי-כוח ושל מקרים סוציאליים דורשי-עבודה, אבל אין זה עומד בשום פרופורציה לגודל הצורך.

אשמח מאד ואודה לשרת-העבודה אם נשמע מפייה בכנסת, בעתיד הקרוב, דיון-חשבון על הפעולות שפעל משרד העבודה למילוי המשאלות הנ"ל.

רוסתום בסתוני (מפ"ם):

כנסת נכבדה, לא עליתי על דוכן הכנסת כדי לדון בס' קירת שרת-העבודה על בעיית התעסוקה, עליתי כדי להעלות בעיה שסקירת שרת-העבודה לא נגעה בה — בעיית הפועל הערבי. באותה מידה שחסקירה נגעה בבעיית הפועל הערבי, היא נגעה בה דרך אגב, והתעלמה מהבעיה היסודית והכאובה של הפועל והפלת הערבי בארץ. והסיבה לכך היא רק אחת — שאין בפי שרת-העבודה מה לבשר להטבת מצבו של הפועל הערבי בעיר ובכפר, כי אילו היה לה מה לומר, בוודאי היתה קמה ואומרת. אולי אחת הסיבות היא גם זו שמפלגתה של שרת-העבודה עד היום הוזה מונעת את הפועל הערבי מלהתיארגן כחבר שווה-זכויות וחובות בהסתדרות העובדים הכללית, ובוזה לתת לו את הבסיס האלמנטארי ביותר לקחת את חלקו בחיי הפועלים בארץ, ליהנות מהגנתה של ההסתדרות ולהאבק יחד אתה להטבת מצבו של הפועל.

שתי סיבות אלו גרמו שלא נאמר דבר על בעיית הפועל הערבי בסקירה הנ"ל. אולי אחת הסיבות המשניות, אם לא העיקריות, היא שהתלטה של ההסתדרות בדבר ארגון הפועלים הערבים בלשכת-העבודה וכאיגוד המקצועי לא הוגשמה עד היום, אלא רק בחלקה הראשון בלבד; הרישום נעשה. אבל הגשמת הלהטלה לא נעשתה.

הפועלים הערביים השכירים אפשר לחלקם לשני חלקים: פועלי העיר ופועלי הכפר. החלק הגדול ביותר הם פועלי הכפר, המהווים כיום 80% מן הפועלים הערביים בכלל. והואיל ובכפר הערבי הולך ומצטמצם לא רק בסיס הקיום הכלכלי והגון של הפועל הערבי, — לזה בגלל מדיניות של גזילת הקרקעות מהפולח הערבי — הולכים ומתרחבים כל יום מחוסי רי-העבודה בכפרים הערביים, ועלידי כך נוצרת נטייה פוטנט-ציאלית לנדידה מהכפרים לערים. ובפני נדידה זו קיים מחסום, מחסום של הממשל הצבאי. באותם כפרים שהפועלים רוצים לנסוע משם לערים כדי לקבל עבודה, פועלים אלה חייבים ללכת ללשכות-העבודה בערים דוגמת נצרת ואום-אל-פחם, אשר לשכות-העבודה בהן פועלות בהרמוניה עם הממשל הצבאי, והממשל הצבאי הוא המאפשר מתן רשיונות לפועלים הנראים לו; זאת אומרת — מתן העבודה קשור, בכפרים וגם בנצרת, בתנאים ובנסיבות פוליטיות גרידא.

אותו מחסום בקבלת עבודה בולט בהתבלטות-יותר בנזר האחרון על-ידי שלילת רשיונות עבודה בנצרת ובבלי. דבר זה גורם להוצרות צבא של מובטלים בכפרים הערביים, וצבא זה נאלץ לעבוד באותן עבודות שסוגלות היחידה היא —

לכאורה עברנו כברת־דרך רצינית מאד. אפשר לומר כי עברנו כברת־דרך מ"מים אחרונים" עד ל"מים כבדים" על כל הגידול וההתקדמות האופייניים לתקופה זו. אבל המים הכבדים האלה, הפלח והעובד הערבי בשכר מנוצלים על־ידי החברות המנצלות, והוא עובד בלא תנאי עבודה הוגנים ובלא כל ארגון.

הסקר שפורסם מטעם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לא חידש הרבה לגבי קביעת העובדה היסודית. שאחוז המפרנסים היצרניים במדינה בלתי־מספיק הוא. בדרך כלל, השירותים תים והתינוך הם פונקציה של הייצור. לפי זה עסקים, לרוב מהם, בשירותים ובתינוך של פינלאוניים של 13% מכל המפרנסים, ובארצות־הברית 39% מכל המפרנסים. אך אינו הצדקה כלכלית יש לעובדה, שלמעלה מן 50% של המפרנסים במדינת ישראל עסקים בשירותים ובתינוך?

חזיון שני הקשור בבעיית הפרודוקטיביות: המחוז הגדול ביותר בארץ הוא המחוז הדרומי — 70% של מדינת ישראל. כ-14,000 קילומטר מרובע שבו, יושבים רק 73,000 נפש. לעומתו יושבים למעלה מחצי מיליון נפש במחוז הקטן ביותר שבמדינת ישראל, והוא מחוז תל־אביב על 163 קילומטר מרובע שבו.

חזיון שלישי הקשור בבעיית הפרודוקטיביות: תשומת־לבנו מופנית בעיקר למחוסרי־העבודה. למתפרנסים בדוחק או לפסכוד־מתפרנסים במדינה, והם רכובים במדינת ישראל. משום־מה אין מוקדשת תשומת־הלב הראויה לכך שהנעלם אצלנו, בגילים 15—25, והם כרבע מיליון איש — אין מדינת ישראל מצוידת עדיין בתכנית שלפיה יובטח עתידם היצרני במדינה.

חזיון רביעי הקשור בבעיית הנדונה הוא בית־הספר היסודי אצלנו. הכנסת קיבלה חוק חשוב מאד על חינוך אחיד. סעיף ב' של חוקת החינוך האחד מבטא את המהות הרצויה של בית־הספר בארץ, אך, רבותי, סעיף זה יישאר בבחינת אות מתה אם לא תחול מהפכה מוחלטת בתכנון של בית־הספר. אני מעריץ מאוד את עבודתו של שר־החינוך, מורי ורבי הפרופסור דינור, אך אין הנידון תלוי בשר־החינוך בלבד — זוהי בעיה גורלית של עתיד המדינה שכולנו את ראינו לה: אין קיום למדינה בלי פיתוחה. בלי חישוף מקור רותיה היצרניים ואפשרויותיה היצרניות, בלי כיבוש השמימה. כיצד נגיע לכך אם בית־הספר היסודי לא יהיה בנוי מלכתחילה על הכשרת דורות של ילדים למטרה זו? כיצד נגיע לחיאות של צרכי המדינה וצרכי הישוב בלי להעמיד בראש התכנית של בית־הספר את היסוד של הכשרה מקצועית והמתאמת לצרכי המדינה, בלי הכשרת המורים לתפקיד זה, בלי חינוך ההורים לראייה זו, כפי שניסו לעשות זאת בכמה מדינות קטנות ששאיתן היתה להגיע למעמד של חיי נושא את עצמו בכלכלה הבסיסית שבלעדיה לא היו יכיר לות להחזיק מעמד.

סוף סוף אנו חיים במדינה "בלי גויים". את הבסיס היצרני של הארץ יכול להוות רק הרוב של האומה. טרם מיצינו את כל המסקנות הנובעות מן האכסיומה הזאת.

בקשר לכך רצוני להוסיף עוד כמה הערות. בראשית השנה ובתקופה של גידול בחוסר־העבודה, הצעתי בממשלה להקים ועדה שתבחן את הדרכים הכלכליות והחברתיות להגדלת היסוד היצרני בקרב המפרנסים. הייתי יושב־ראש בוועדה הזאת, ואת חטאי אני מוכיר: לגבי תפקידיה של הוועדה הזאת העדפתי גרואם של תכנית לעומת טונה של מליציות. ועדה זו, בשיתוף אמין עם משרד־העבודה ועם משרד־החקלאות, גיבשה שורה שלמה של הצעות, אשר אם כי אינן מקיפות את הבעיית המרובות והגדולות שבכלכלת הארץ, ביכלתן לתרום

ידיים עובדות זולות ושיטות עבודה פרימיטיביות בלא כל הגנה מצד הממשלה או משרד העבודה, ואני מתכוון כנה לשני ענפים — ענף הטבק וענף הזיתים. בשני הענפים הכלכליים האלה, הפלח והעובד הערבי בשכר מנוצלים על־ידי החברות המנצלות, והוא עובד בלא תנאי עבודה הוגנים ובלא כל ארגון.

המחסום הזה מן הכפר אל העיר נותן את אותותיו בכל־העריבות במדינת ישראל.

קיימת עוד בעיה — בעיית הנוער העובד בכפרים ובערי העריבות. לפי הסטטיסטיקה הממשלתית, למעלה ממחצית הישוב הערבי הוא למטה מגיל 18. אנו יודעים גם את המצב השורר בשטח הלימוד והחינוך בקרב הערבים במדינת ישראל. יוצא אפוא שמדי יום ביומו יוצא לרחוב מחנה של בני־נוער ערביים שאין להם מה לעשות. הממשלה, משרד העבודה, עד היום לא נתנו להם הכשרה מקצועית, ולא רק זאת, אלא לא נתנו להם כל הכשרה שהיא. ערבים העריבות ובכפרים העריבים.

נראה לי שרצוי היה ששרת־העבודה, במקום לנגוע בבעיית האבטלה והתעסוקה. בדרך־אגב, תביא לפנינו סקירה ממצה על מצבו של הפועל והפלח השכיר בכפרים ובערים ערביים.

עלי להזכיר כאן עוד בעיה, שאנמם אינה נוגעת במישור ריני למשרד העבודה. אני מתכוון לבעיית העקורים הערבים. ידוע ששני 20,000 ל־30,000 תושבים ערבים נמצאים במדינת ישראל בלי כל רכוש או קרקע — אלה הם התושבים שנקשרו מכפרים. משרד העבודה מטפל בשיכון לעולים החדשים — והאם עשה מעשה כל־שהוא, מחוץ לשני כפרים שאף בהם לא הושלם השיכון — למען העקורים הערבים? נראה לי שבמידה שהעקורים הערביים לא יכלו לחזור לכפריהם ואו־מותיהם, לא נעשה כל צעד רציני לבוא לעזרתם.

השר ז. ארן:

כנסת נכבדה. רצוני להעיר בקצרה כמה הערות. בשולי הכיור, במשך שנות קיומה של המדינה, מדיניות התעסוקה של משרד העבודה ושל הממשלה מלווה שתי טענות, הסותרות זו את זו: מספר מתוסרי־העבודה הוא גדול יותר מדי; ההשקעה הכספית למלחמה בחוסר־העבודה גדולה היא יותר מדי.

נדמה לי כי שתי הטענות כאחת אינן קולעות למטרה. עם הכנסת שבע מאות וחמישים אלף עולים לתוך מדינת ישראל, במשך מספר שנים מצומצם, עמדה המדינה בפני סכנה של תהווה ובהווה, אילולא ריחפה על אותו תהווה ובהווה רוח אלהים, אילולא ליוותה דאגה אמיתית את נפתולי התעסוקה ואת נפתולי מחוסרי־העבודה במשך שנים אלה, כדי למנוע מצב קאטאסטרופאלי מן המדינה, מן הציבור בכללו ומאותו ציבור הנגוע בחוסר־עבודה.

עם זאת ובגלל זאת נעשו גם מאמצים מתמידים לניחוקם של מחוסרי־העבודה מ"מעמד" של מחוסרי־עבודה ול־השרשתם בכלכלת הארץ. זוהי גם הסיבה מדוע משרד העבודה הגיח או פלש, לא פעם, גם לתחומים שאינם שייכים במישור ריני למשרד־העבודה. אך היתה בזאת ברכה רבה לחישוף מקורות עבודה יצרניים.

אכן התהליך הזה של פרודוקטיביות איטי מדי. כנסת נכבדה, לקראת השנה השמינית של המדינה אין בעיה מרכזית יותר בשביל המדינה, אין בעיה בסיסית יותר בשביל הישוב, מאשר זו שאנו קוראים לו בשם לועזי: פרודוקטיביות יצרנית.

שונים שמקצתם אומצו עלידי גורמים ממשלתיים אחרים; ובמיוחד אני מחשיב את החלטת ועדת השרים הכלכליים לארגן את התיכונן הכולל של משק המדינה לשש שנים הקרובות בתחומי החקלאות, ההשקיה, התעשייה, המחצבים, החשמל, התחבורה, המסחר, הבנין והשיכון.

כנסת נכבדה. בלי המדינה לא היינו יכולים לקיים את הפיתוח, אך בלי הפיתוח לא נוכל גם לקיים את המדינה. כבר עתה מרוכז במדינה כוח-אדם רב וחשוב, שלמרות החולשיות הידועות לנו גנוזות בו אפשרויות עצומות לפיתוח הכלכלי של המדינה. אני מקווה שהכנסת לא תסתפק בדיון על התעסוקה בלבד, עם כל החשיבות שהגני מחס לדין זה. מן הראוי שתמצא את הזמן הדרוש כדי להתרכז בעיקר העיקרים שעמו עומדת או נופלת מדינת ישראל: הפרודוקטיביות ואיזה של המדינה ושל הישוב.

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):
אולי תמסור פעם סקירה על כך, ויהיה דיון?

2. תשובת שר-העבודה

ממש: נחפרסמו מספרים, הם יכלו לחבר אותם והגיעו למספר של 125,000. אני מכירה את הטבלה וגם יודעת שיש בה הרבה יותר מספרים. מדוע לא צירפו יותר, דבר זה לא מובן לי. מדוע צירפו כפי שצירפו והגיעו ל-125,000? ורצוני לשאול את חברי-הכנסת שוסטק, ארם ואחרים אשר דיברו על מספרים: האם באמת יש בכך הגיון וטעם, שבתוך המספר הזה צירפו, למשל, אותם 19,200, שנעזרו באותו שבוע ממקומות עבודתם בשל חופשה, מחלה, לידה, או עלתודות? מה טעם לצרף את כל אלה? מה טעם להכניס אותם בתוך מסגרת אחת?

אידוב כהן (המפלגה הפרוגרסיבית):
כדי לעגל את המספרים.

שר-העבודה ג. מאירסון:

זה לכל הפחות מתקבל על הדעת.

מה טעם להכניס אותם למספר אחד כולל גם את אלה שעבדו עד 35 שעות בשבוע והודיעו שאינם מחפשים עבודה נוספת? אני מבינה שאולי יש לערוך מחקר על השאלה מדוע אין עובדי דים רוצים בעבודה נוספת; שמא יש ביניהם עקרות-בית שאינן יכולות ואינן רוצות לעבוד עבודה שלמה ומחמשת עבודה חלקית. זהו מחקר כלכלי חשוב, אולם אין הוא שייך לכאן. חברי-הכנסת שוסטק חזר כמה פעמים על כך שאין הוא מקבל את הדברים ברצינות. ואני שואלת אותך, חברי-הכנסת שוסטק; את דבריך בענין זה אתה מקבל ברצינות? את צירוף המספרים שלך אתה יכול לקבל ברצינות? אם יש רצון להגדיל מספרים, אפשר היה לצרף הרבה יותר.

אומר אולי מלה אחת על הסקר החשוב והמעניין שנעשה. היה מי שאמר, שהמספרים שמסרתם אינם נכונים. הואיל ובאותו שבוע של חודש יוני, על-פי רישום של מרכז הלשכת — ודרך אגב, כל הסטטיסטיקה על לשכות-העבודה נמסרת על-ידי המחלקה לסטטיסטיקה, על-ידי אותה מחלקה שערכה את הסקר, ואין סטטיסטיקות נפרדות — היו 12,000, ואילו לפי אותו הסקר היו 19,000. נכון, סקר זה הוא נסיון ראשון בארץ לעבד סטטיסטיקה בשטח זה על-פי שיטת המד"גם ולא המפקד, וחלילה לי להיכנס לוויכוח אם זוהי שיטה טובה או לא; אין לי מושג על כך. על-כך יש ויכוח בין אנשי הסטטיסטיקה בינם לבין עצמם, לפי דבריהם, ולא אכנס לענין זה. זהו נסיון ראשון בשטח זה, ושאלו 14,000 איש בערך, ומתשובות על השאלונים הגיעו לידי מסקנות מסויימות לגבי כלל האוכלוסיה. ושוב — לא אוכל לשפוט אם

תרומה חשובה לבעיה של הגדלת היסוד היצרני במדינה. בעקבות עבודתה של הוועדה ומסקנותיה החליטה הממשלה להקים שתי ועדות אחרות לביצוע של חלק מן המסקנות ולבחינה סופית של חלק אחר מן המסקנות. הראשונה מונה לביצוע התכנית של הרחבת ההכשרה המקצועית. ביצוע תכנית זו צריך לעלות בכמה מיליונים לירות, וכאשר חברי-הכנסת הראל דיבר לפנינו על הערך הרב שבהכשרה המקצועית, חשבתי כי טוב יהיה אם יזכור זאת גם בשעות הדיון על התקציב.

אידוב כהן (המפלגה הפרוגרסיבית):
או דיבר חברי-הכנסת אריאב.

השר ז. ארן:

הוועדה השניה היא ועדה בינמשרדית לתיאום הפעולות המשולבות של המשרדים באזורי הפיתוח, מתוך המגמה לסייע לפיזור האוכלוסיה.

תוך כדי עבודתה של הוועדה ובירוריה, הותוו רעיונות

היו"ר י. שפרינצק:

רשית הדיבור לשר-העבודה.

שר-העבודה ג. מאירסון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מודה ומתודה שאני שרויה גם בדכאון וגם במבוכה. הדכאון נובע מן העובדה שבי-כנסת, אשר יש בה לא מעט נציגי פועלים, אין נציגים אלה, על כל מפלגותיהם, מצאים לנחוח להקדיש את שש שעות הדיון — שרבים מהם ודאי תבעו להקצות לדיון זה — לווי-כוח על עניני התעסוקה. אם יחול פעם שינוי הבחירות, תהיה אולי אפשרות למחוסרי-העבודה באזור לקום ולשאל את נציגי אזורי: היכן היית כאשר דנה הכנסת בעניני?

כן חשה אני דכאון וגם מבוכה על שום יחסם של כמה מחברי-הכנסת שעלו על במה זו כדי להשתתף בוויכוח. ישנם כמה דברים אלמנטאריים. אולי אין זה נעים, אך נדמה לי שטבעי הוא לדרוש מחברי-הכנסת העולה להתחוכך על הוועדה שנמסרה על-ידי הממשלה, שיקרא את ההודעה או לפחות יקשיב לה; אם הוא מדבר על מספרים — שיתאמץ קצת, ולא נחוץ לו לחברי-הכנסת מאמץ רב לדעת מהו המספר ומה הוא מבטא; וכאשר הוא מצרף מספרים — שיצרף ענין לענין ולא לדבר שאינו שייך לענין. אני מבינה היטב שיש אופר-זיניה, ואני מבינה גם שתפקידה היסודי — כפי שהאופוזיציה לא יזכור מבינה את תפקידה — הוא לבקר. אבל האם אין חברי-הכנסת משורות האופוזיציה חושבים בכל זאת שלא כל השאלות דומות הן, וכאשר מתעוררת בעיה שלפי דבריהם — ואני בהחלט מאמינה להם — היא רצינית מאוד וחשובה מאד, האין לחשוב גם על איזה פתרון שהוא? ממשלה זו, הנחשלת, המכורה לקאפיטאליסטים הגדולים של ניו-יורק ולונדון, זו הלא-יוצלת, שאינה יודעת וגם אינה רוצה לפתור את השאלה — האם אין להציע לה גם איזה פתרון? גם אלה הנמצאים באופוזיציה צריכים להיות מעוניינים שתגובר התעסוקה. הרי לא יופיע חברי-האופוזיציה לפני הציבור ויאמר: הואיל ואני באופוזיציה, אינני רוצה שתהיה תעסוקה רבה במדינה. אינני מתארת לי שבכך רוצים הם, ואם כך — הבו קצת עצה טובה, איננו התוויית-דרך. אך הואיל ולא היה סימן לכל הדברים האלמנטאריים האלה בדבריהם של חברי-הכנסת מהאופוזיציה, הריני מודה ומתודה שאני במבוכה. וברצוני להביא כמה דוגמות לחוסר הקשר שבין דברי הנואם לענין.

לידיהם של חברי-הכנסת שוסטק ואחרים נפלה מציאה

אליעזר שוסטק (תנועת החרות) :

אבל הממוצע היומי היה יותר קטן בגלל סגירת הלשכות?

שר-העבודה ג. מאירסון :

לא נסגרו לשכות במקומות שהיה חוסר-עבודה. עוד אגיע למספרים שלך, ואולי מזה אפשר יהיה ללמוד מה טעם יש למה שאתה אומר עכשיו. כאשר אומרים לך שלא נס' גרה לשכה המסוגלת לספק עבודה לכל מי שדורש עבודה ממנה, אין פירוש הדבר שכאשר היא נסגרת הדרישה היא גדולה יותר, או שהרישום גדול יותר, או שהממוצע גדול יותר. חברה-הכנסת ריפתין ביטחה לנו שאחרי הקטיף יהיה חיסר-עבודה לרבים, וגם כאן מסתמך הוא על הודעתו. זה פשוט לא מדוייק. אחרי הקטיף תהיה עבודה רבה בשטחים אחרים. אין חלל ריק בשטח התעסוקה אחרי הקטיף. פעם היה זה כך, עכשיו לא. ישנן עבודות קיץ בפרדסים, יש ייעור ההולך ונמשך, יש נטיעת ירקות, ואנחנו יודעים שענפים אלה מספקים עבודה לרבים.

נכון שיהיה צורך אחרי הקטיף בממדים הרבה יותר גדולים מאשר בשנים האחרונות כדי לסדר גם עבודות נוספות בעבודות ציבוריות ובשטחים אחרים.

חברה-הכנסת ריפתין, יש לו, אולי בצדק, חיבה מיוחדת לתכנית. גם בפעם הקודמת וגם הפעם דורש היא תכנית. אבל לא כל התכנית של וואל כל הנבואות שלו מתגשמות, לאשרנו. למשל, כאשר מסרתי את הודעתי בכנסת בחודש יאיר אמר חברה-הכנסת ריפתין כדברים אלה: „אבל המדאיג ביותר בהודעתה של שרת-העבודה היה לפי דעתי זה, שבצעם לא ברור אם זו תכנית מעשית של הממשלה או תכנית עביר דות של משרד-העבודה. גם שרת-העבודה אמרה זאת ברא"י שית דבריה. השאלה הנשאלת היא: האם הממשלה יש לה תכנית או לא? האם משרד-העבודה יש לו תכנית? הממשלה חייבת להביא תכנית שהיא אחראית לביצועה לא רק מבחינת התכנון, אלא גם מבחינת הביסוס ההכספי של התכנית. לא ברור לי לא רק אם התכנית הזאת היא מוסכמת בין מפלגות הקואליציה” — לא ברור לחברה-הכנסת ריפתין גם מדוע דיברה שרת-העבודה בשאלת התקציב; והוא מוסף ואומר — „אינני בטוח שתכנית זו מוסכמת כבר עם משרד-האוצר. מה פירוש הדבר? כיצד אפשר לדבר בשם הממשלה בהכללות כאלה. מחוסרה-העבודה בארץ זקוקים יש רק לפירוש תכנית העבודה, אבל גם לבטחון שלממשלה יש הצעה קונקרטית לביצועה”. נו, מה קרה מאז התברר שלתכנית זו היה מימון, עברו עשרות מיליוני לירות לתקציב הפיתוח; התכנית, כפי שהבאתיה במאי, ביצועה היה כמעט מדוייק, כמעט עד המספר האחרון. הנה, היתה לכם תכנית והיה מימון לתכנית זו, וזו היתה תכנית של הממשלה והיה גם ביצוע, מה קרה?

חברה-הכנסת ריפתין התרכו בחודש מאי בעיקר סביב נקודה זו, שהתכנית שהבאתי היא עורבא-פירח, אין כסף, אין הסכמה בין מפלגות הקואליציה, לא יצא מזה שום דבר, וכדרכו הבטיח לנו הגדלת חוסר-העבודה, כשם שהוא מבטיח עכשיו שחוסר-העבודה יגדל בממדים גדולים. אבל זה לא היה, להפך, חוסר-העבודה ירד בממדים ניכרים למדי, כן לא נכון שבעבודות-דחק של משרד-העבודה מגיע לעובדים שכר עבודה כעד ספטמבר. לא בעד ספטמבר, לא בעד אוקטובר, וגם לא בעד חלק מנובמבר. כאשר מגיע החשבון מלשכת העבודה למשרד — משתלם הכסף מיד, כבר זה חרשים חיסלנו כל פייגור, ונעשים מאמצים גור'ים, גם מוצלחים, גם בשטחים אחרים, שבהם אחראים אחרים לתשלום שכר העבודה, ישולם השכר בזמן, בעבודות

הדבר הוא טוב אם לא, אבל גם אנשים שעסקו בכך אומרים שרק לאחר שיעשו מדגמים אחדים, תהיה הוכחה מוחלטת אם שיטה זו משקפת ונותנת תמונה מדוייקת בכל שטח ושטח, אם לאו. לכן יש לקבל את הסקר בדיוק כמו שהוא, כנסיון ראשון בלבד. אולם מהמספרים אלה אשר נמסרו — ויש שם דברים מעניינים וחשובים מאד — יש מה ללמוד ויש לברך את המחלקה לסטטיסטיקה שנכנסה לעבי העינין, מחפשת דרך ואולי עלתה על הדרך הנכונה כדי להגיע בצורה מהירה יותר לנתונים סטטיסטיים, החשובים מאד בשבילנו.

בענין האגדה על סגירת הלשכה באוקטובר היתה אח' דות-דעות ממש אידילית בין חברי-הכנסת ריפתין ושוסטק. דבר זה מביא אותי אולי לגם להשחבה שגם לסיבה, לגורם לסגירת הלשכה, היתה אחרות דעות ופעולה. מה אגדה זו? מי מכם, ברצותו להגיע לשלטון, יכול להבטיח בכל עת לכל אדם אותה עבודה שהוא ירצה בה, וזאת במשטר של עליה, במשטר של פיתוח המשק? אם כן, באותו חודש היתה בלש"כ עבודה מלאה בשטחי הבטנים, וחזרה התופעה, שהיתה כבר במקומות אחרים ולגבי עבודות אחרות, של הסתה בין הפועלים שלא ללכת לעבודה הזאת, של עידוד לתעסוקה אחרת, של שבירת ראשי מוזיקי הלשכות. הלא אתם יושבים שם, הלא חבריכם עובדים בלשכות הללו.

זהו כשרון מיוחד להיות במקום אחד בקואליציה ובמקום שני באופוזיציה באותם השטחים. למשל חברה-הכנסת בסתני, אשר מפלגתו יושבת בקואליציה הדוקה למדי בהסתדרות העובדים, אין זה מונע ממנו להביא לכנסת שאלות השנויות במחלוקת בהסתדרות. הייתי רוצה לשאול את חברה-הכנסת בסתני, מה הוא רוצה — שהכנסת תכריע בכל השאלות השנויות במחלוקת בין המפלגות בהסתדרות? זהו כשרון מיר'י, ויש רק לקנא באנשים אלה שהם יכולים להיות גם פה וגם שם.

לשכות נסגרו רק באותם המקומות שבהם היתה עבודה מלאה, ומטרת הלשכה איננה רק לרשום את האנשים הנכנסים, כי אם מטרתה לדאוג אלה הדרושים עבודה. באותם המקומות שהלשכה היתה סגורה, היתה עבודה שלמה ומלאה לאנשים, הם לא רצו ללכת לעבודות אלה שהוצעו להם. לא היתה בשבילים תשובה אחרת. מעולם לא אמרנו שהנה הגענו למצב מאושר כל-כך, שכל אדם הפונה בבקשה לעבודה יש לו בריר'ה ללכת רק למקום-העבודה שהוא רוצה בו. אבל להסיק מזה מסקנה, שכל המספרים שמסרתי בהודעתי אינם נכונים — אם להתבטא בצורה פארלאמנטרית ולהשתמש במלה רכה — הרי זה מופרך ביסודו, כי מסרתי טבלה של שנה שלמה ולא רק של אוקטובר. לפני אוקטובר היה ספטמבר ואחרי אוקטובר בר היה נובמבר.

חברה-הכנסת ריפתין הביא כדוגמה את כפר-יונה. מה קרה בכפר-יונה? חברה-הכנסת ריפתין יודע כנראה את הדברים, כי הוא מתעניין במיוחד בכפר-יונה, והדבר ניכר כבר זה שבועות אחדים. מה קרה בכפר-יונה? כפר-יונה זקוק לפיתוח בענפים יסודיים ובעיקר מים. אבל כפר-יונה זקוק לעוד דבר והוא — שכתבה משפחות תעבורה לישוב אחר. ואנחנו הצענו לכמה אנשים מכפר-יונה לעבור למקומות אחרים שבהם יש תעסוקה. הצענו זאת גם לאנשים מכפר-יונה וגם מבית-ליר, והיו כבר צריפים בנויים, והיו שנרשמו להעברה, אך כנראה הודות להתעניינותו הרבה של חברה-הכנסת ריפתין, אולי בעזרתו של חברה-הכנסת שוסטק, הולישו להישאר במקום.

חיים אריאב (הציונים הכלליים) :

איזו השפעה משותפת יש להם?

שר-העבודה ג. מאירסון :

אצל עשרות אנשים בכפר-יונה יזכרת עוד ההשפעה הזאת.

כיום לך הסכמה מלאה ולחחום על כך בשתי ידיים, אולם הוויכוחים שהיו לנו במשך שנתיים שלוש שנים עם חברי הכנסת אריאב וחבריו, מעידים שהם לא הגיעו להכרעה בנחיתות של תקציב פיתוח גדול. לא הבינו שהמתיישבים לא יביאו מימם, אלא צריך להביא מימם אליהם. כוונה היה הוויכוח בינינו רק לפני שנה, ואולי הוא הוא שגרם לך, שכיוון יש פחות אנשים בהתיישבות. מומן לזמן מערערים על הצינור הזה: אם אין המים עולים יותר מדי ביוקר, אם אין זה בו בון, אם אוצרות הטבע שבנגב עשויים להוות כוח משיכה לאוכלוסיה. מי כמוך יודע שעל כל צעד ושעל מהרהרים אם כדאי לפתח, אם צריך לפתח, אם אי אפשר לחכות.

במחנה הצינוי ובעם ישראל היו ויכוחים גדולים בין אלה שהיה להם הרבה זמן ובין אלה שאמרו שהשונא הגדול ביותר לעם ישראל הוא הזמן, כלומר — הולול בנימן, שילמנו מחיר טראגי וחמור בגלל ההרגשה של אלה היהודים שחשבו כי יש להם זמן רב, ואנו עלולים לשלם בעד זה גם בארץ, אם לא נדע שהזמן דוחק. כל שעל חול, כל שעל אדמה בנגב, שנשאר יום אחד מיותר ללא עיבוד — הוא אסון, ולשם כך נחוצים סכומים גדולים וענקיים. כדי להשיגם — מוכרחים אנו לפגוע גם בפרט ולא רק לחכות לקבלם מבחוץ. על מקורות סכפים מבחוץ אין לנו כל שליטה. על-פי חוק בכנסת כאן אי אפשר להחליט אפילו על המקור הקרוב והיקר ביותר: המקור של העם היהודי. אבל על אוכלוסיה היושבת כאן, על תושבי המדינה, אנו יכולים, אף צריכים להחליט.

אי אפשר לעשות הכל בבת אחת. אי אפשר לעשות את אשר דרוש חברי הכנסת ריפתין, חברי הכנסת ארם, חברי הכנסת שוסטק וחברי הכנסת מיקוניס: גם התיישבות גדולה, גם פיתוח הארץ, גם הרחבת התעשייה, אף שישונו לכל ואף התיאוריה הנהדרת והמקסימה של חברי הכנסת שוסטק הארי מרת: לכל פרט מכל טוב. ולזה מחוספת הדרושה של חברי הכנסת ריפתין וחברי הכנסת מיקוניס: בשום פנים לא עזרה מבחוץ. בדיבורים אפשר לעשות הכל, אולם לא למעשה.

חברי הכנסת אריאב וגם חברי הכנסת הראל דיברו על ענין הפיטורים. אני מלאה התפעלות מהעובדה שאנשים יכירו ליח להגיע לדרושה של קוממונה. איוה נכס יש לאיש עובד מחוץ למקום עבודתו, מה עוד יש לו? ייתכן שתהיה לו זירה שהשיג עליידי חסכון רב, אבל מהו העושר שיש לו לאיש העובד מחוץ למקום עבודתו? אמר חברי הכנסת הראל: אנו מצפים לעליה. זה נכון. כולנו דואגים לעליה. הוא שאל: היי תכן שהעולה הנכנס לעבודה האחרון יהיה הראשון לציאוס נכון, מוכרחים למצוא איוה דרך. אך האם זהו לציאוס שהאיש העובד במקום עבודה במשך חמש, עשר ועשרים שנה יירע שמקום עבודתו מובטח, עם העליה וכלי העליה. האם ראיחם סוחר אחד בארץ האומרי: מכיון שיש עליה ומפי לגתי בעד עליה, הייתכן שראדאג רק למסחרי ולא אתחלק בו עם העולה החודש? לא ראיחם דבר כזה. לא ראיחם זאת בשום פרוגרממה בעת בחירות. אתם מדברים על הסדר חדש בפיטורי פועלים. זה על חשבון הפרט, הפועל. מקום עבודתו של הפועל הוא בית המסחר, החנות, מפעל התעשייה שבו הוא עובד. אין לו נכס אחר. איני מדברת בהכללות. אך האם הסוחר הפרטי יתחלק עם העולה במסחר? הלוואי וני גיע לך. אם נגיע לך, אהיה ראשונה שאלך לפועלים ואני להם להכניס שינויים בשיתת הפיטורים.

חיים אריאב (הצינויים הכלליים):
אינך עונה על השאלה.

אלו של משרד העבודה נהוג זה כבר חדשים רבים, שכאשר משלמים משכורת לעובדי המדינה ניתנת גם ההקצבה הדרושה לתשלום שכר לפועלי החק.

חברי הכנסת אריאב אמר שדיברתי רק על העסקה ולא על בעיות העבודה. נכון, לא דיברתי על שאלות פוליטיות הקשורות בעבודה. דיברתי רק בענין התעסוקה. ישנן שאי לוח. אני יודעת שחברי הכנסת אריאב וחבריו אינם מרוצים מכך שהלשכה היא בבעלות הפועלים ובעלות הממשלה. זאת שכח לומר, דרך אנב. אני יודעת שאיננו מרוצה.

חיים אריאב (הצינויים הכלליים):
שמענו גם מפי חברי הכנסת קמין שאיננו שבעי רצון מהפיקוד.

שרה צבורה ג. מאירסון:

ייתכן, מדוע לא? יכולים להיות חילוקי דעות בידי מי צריכה להיות הבעלות על הלשכה, אבל אם תעבור הלשכה כיום לבעלות ממשלתית, האם עליידי כך תתווספה עבודות? (קריאה: האם הלשכה איננה מספקת עבודה למפלגות?)

אין שחר לדיבור הזה. כבר אמרתי לכם: הביאו הוכחות. חברי הכנסת רימלט אמר אז שיביא הוכחות, אבל אני מודיעה מעל במת הכנסת שלא קיבלתי אף הוכחה אחת. בבקשה, הביאו הוכחות. כל זמן שאינכם מביאים הוכחות, הרי הוויכוח הוא פוליטי ואין לו טעם, ואין לו קשר לעניני התעסוקה ולשאלת חלוקת העבודה בלשכה.

חברי הכנסת אריאב אמר, שלא ניכרת הגדלת העבודה בעבודות קבועות. על סמך מה אהה אומר את הדבר הזה? רק לפני שישה חדשים דיברו על כך חברי הכנסת ריפתין וארם, אך לא מצאו משום-מה להגיש עכשיו המצב שהתנה. היתה אז פליטה מבתי-החרושת, היתה חדרה לפליטה נוספת. גדולה יותר, אולם עכשיו עלתה העבודה בתעשייה במידה ניכרת. התווספו עבודות. לא אמרתי שבעבודות החקלאיות עובדים רק פועלים קבועים. דייקתי ואמרתי, שהתווספו עבודות קבועות, ענפים קבועים, אם כי האנשים מתחלפים. העני פים הם קבועים, העבודות הם קבועות, ממש כשם שהפרט הוא ענף קבוע. אמנם לא אותו הפועל העובד באותו הפרט דס בעונה מסויימת יעבוד בו גם בשנה הבאה, אבל הענף בתור שכזה מעסיק מספר קבוע של פועלים. נוספו עבודות קבועות בענפי הבטנים, כותנה, מסיק זיתים, טאבאק וסלק סוכר. אנו הולכים להקראת שהה של התרחבות. האם אין אלה ענפים כלכליים חשובים ויסודיים, האין זו עבודת-קבע? נכון, שגם בזאת אינני מסתפקת, אולם אין לטעון בשום פנים שאין הדבר נכון. מדוע לא נלמד לומר: זה נכון, אם כי זה איננו מספיק. מדוע כואב אלה לציין עובדה קיימת, כשהיא נכונה? איני יודעת אם התב מכיר את בית-שאן, אם היתה בה מאז קום המדינה. היש לך מושג מה המהפכה שהתחוללה במשך שלושה-ארבע שנים אלה? או היא חיה על כביש, שים, ועכשיו אנו שוקלים בדתנו איך להביא אליה לקראת השנה הקרובה כוח אדם נוסף. ייתכן שאין הדברים ניכרים כאשר יושבים בתל-אביב, אבל גבולות המדינה אינם מצטמקים לתל-אביב בלבד.

רוצה אני גם לברך את חברי הכנסת אריאב שדיבר על הצורך בהרחבת גבולות פיתוח המדינה. הוא דיבר על הצורך בהזנת האנשים. דיברתי על כך זה מכבר. רוצה אני לומר לחברי הכנסת אריאב, כי להזינו איש ומשפחתו מרמת-גן ומתל-אביב לנגב ולדרום הארץ ללא תקציב פיתוח — לא נובל. דרוש תקציב פיתוח גדול, מים רבים וצינור ארוך. חברי הכנסת אריאב דיברו נגד עבודות-חק, אני יכולה להס'

ישיבה תק"כ, כ"ז כסלו תשט"ו (22 דצמבר 1954)
— מצב התעסוקה (מאירסון, שוסטק, גוברין) —

סידורים וקורסים מיוחדים להכשרה מקצועית בשטח הבניה. מה הדיבור הסחמי הזה. בלי כל ביסוס, בלי כל יסוד? חברה-הכנסת שוסטק בא בהכרזה על מלחמת מעמדות. היא הביא לכנסת חכנית לכלית המבוססת כפי שהכרוזו תיו הקודמות היו מבוססות. לפי דעתו אפשר לפתור את כל הבעיה על-ידי כך שישלמו לכל פועל שכר גבוה יותר. מדוע רק לפועל? שידאגו לכך שגם לסוחר יהיה יותר כסף, שגם לבעל-המלאכה יהיה יותר כסף, שלכל איש במדינה יהיה יותר כסף.

עקיבא גוברין (מפא"י):

את זה השאיר לחברה-הכנסת בדר.

שר-העבודה ג. מאירסון:

הצטעתי מאד שחברה-הכנסת בדר לא היה נוכח, — שתיחה גם לו קצת נחתרוח לשמוע איך פותרים שאלות כל-כליות. כאשר לכל יהיה כסף — יקנו הרבה, ואם יקנו הר-בה יצטרכו לייצר הרבה. כנראה האנשים, מחוסרי כל שכל וכל כשרון, היושבים בממשלה, לא הבינו זאת עד עכשיו. מהם אין כל תקוה. ואני שואלת את חברה-הכנסת שוסטק: אם יש לך פאטנט נהדר כזה, איך לפתור את כל הבעיות ואת כל הצרות במדינה — איפה היית כל השנים האלה? מדוע הופעת בזה רק עכשיו?

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):

אתם אינכם יוצאים לקבל את הדבר, מפני ש"סולל-כונה" והמוסדות שלכם יצטרכו לשלם יותר שכר.

שר-העבודה ג. מאירסון:

זה כליכך לא רציני, עד שאין זה אפילו ראוי לתשובה. אבל אני רוצה לשאול את חברה-הכנסת שוסטק, ברצינות, האם חשב למשל רגע אחד מה פירוש הדבר: שצריך לקנות הרבה ואז יהיה ייצור מוגבר. וחמרי-גלם — נחוצים? מאין יקחו אותם? ומכונות? אם לכל יהיה כסף עד כמה שרוצים, ויצטרכו להגביר את התוצרת, הרי נחוצות לכך מכונות. ומטבע-חוץ לא נחוץ?

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):

מטבע-חוץ נחוץ, אבל מכונות ישנן; ואתם הרי אומרים שיש חמרי-גלם: יש גרמניה ויש שילומים, יש עושר במדינה...

שר-העבודה ג. מאירסון:

הוא אומר: אנחנו אמנם זרקנו אבנים וניפצנו שמשות בכנסת בגלל שילומים, אבל אתם אומרים שיש שילומים. אני שואלת: איזו תורה לכללית היא זאת, שאיש מעז להביא אותה מעל במת הכנסת?

פתרון השאלה הכלכלית בארץ איננו זה. רמת חיים גבוה יותר, בוודאי; לאפשר לכל אחד לקנות יותר, בוודאי. אבל צריך לקנות דברים שאנחנו מייצרים בארץ, או חמרי-גלם שאנחנו קונים כדולרים שלנו ולא כדולרים של מישהו אחר. ובמידה שאנחנו מקבלים דולרים ממישהו, יש לזה הצדקה אחת ויחידה, ולשילומים יש הצדקה אחת ויחידה: לפתח את הארץ.

התחלפו כאן קצת היוצרות: מי שזרק אז פצצות לכנסת, נגד שילומים, מוכן עכשיו לאכול את השילומים; ומי שהיה בעד שילומים נחרד עכשיו מהמחשבה הזאת, שאת השילר מים האלה נאכל. יש הצדקה, היתה הצדקה ותהיה הצדקה אחת ויחידה לשילומים: לפיתוח המשק, לא לאכול יותר. לפי תת את המשק כדי שנאכל בעתיד את לחמנראנו ולא של אחרים.

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):

חסרים מצרכים, או חסרים קונים בכסף? הגידי בבקשה, בתור שרת-העבודה.

שר-העבודה ג. מאירסון:

בוודאי שלא.

אני רוצה להגיד כמה מלים לחברה-הכנסת אריאב בענין הפירון בעבודת-יחוק. הוא מציע לעבור לשיטת קבלנות. במקום שאפשר לעבוד בקבלנות, עושים זאת, אבל אני רוצה להגיד משהו בענין פירון העבודה. ציינתי בהודעתי בשמחה רבה, כי פירון העבודה של העולים החדשים עלה בהרבה. אינני אומרת שכבר הגיעו למאכסימום, גם פירון עבודתם של הפועלים הוותיקים עוד לא הגיע למאכסימום, גם ייעול העבודה במפעלים ותיקים על-ידי אדמיניסטרצ'יה וארגון לא הגיע למאכסימום — אנחנו רק בראשית הדרך. ואני שואלת: מדוע, למשל, זה מוצדק — ולפי דעתי זה מוצדק — לעודד תעשייה חדשה ליצוא על-ידי סובסידיות, שלוכותן טען היום חברה-הכנסת הירל, כאמור, אף אני חושבת שיכולים להיות מקרים שלגביהם זה באמת מוצדק, ואף-על-פי שאני סבורה שאסור שהתעשייה תתבסס על סובסידיות, הרי במקרים מסויימים חייבת המדינה לעודד ייצור וייצוא על-ידי סובסידיות; אולם מדוע לא מוצדק לתת סוב-סידיות לשם הכשרת אנשים בעבודתם, הכשרת עולים חדשים שבאו לארץ בלי הרגלי עבודה, בלי מקצוע ושפירון עבודתם בתקופה הראשונה הוא נמוך? אני רואה זאת כסוב-סידיה ליצירת כושר עבודה בארץ, שבלעדיו לא יהיו בכלל מפעלים בארץ. אין לראות זאת כאסון במדינה, שיש בה אני שים שאינם רגילים לעבוד בתקופתם הראשונה להימצאם בארץ ועובר זמן עד להסתגלותם לעבודה.

אשר לתביעה שהממשלה תקבע את מדיניות השכר, אני שייכת לאותה מפלגה האומרת, שכאשר המדינה תקבע הכל תקבל גם את השכר.

חברה-הכנסת שוסטק צייר בהחלבות תמונה איומה וקר-דרת כליכך שזה באמת היה איום ונורא. כנגד זה רואה אני גורם מציל אחד, והוא — שהתמונה אינה נכונה. הוא אינו מקבל ברצינות את מספר המובטלים; הוא מדבר על לשכות סגורות. אינני יודעת איזה משרד פרסם את המספר של 40,000 מחוסרי-עבודה. על המספר של 120,000 מחוסרי-עבודה כבר דיברתי.

חברה-הכנסת שוסטק אמר שהתעשייה אינה קולטת והב-ניה הופחתה. מה הביסוס להכרזות אלו? מה הביסוס לכך שהתעשייה אינה קולטת, האם התעסוקה בתעשייה עכשיו גרועה יותר מאשר לפני שישוה חדשים, מאשר לפני שנה? האם טרח חברה-הכנסת שוסטק לעשות דבר קטן — להיכנס למחלקה הסטטיסטית ולחפש חומר על מדד התעסוקה בת-עשייה? אשמח מאד אם יביא את המספרים המוכיחים את דבריו.

חברה-הכנסת שוסטק אמר שהבניה הופחתה. איפה, מה? **אליעזר שוסטק (תנועת החרות):**
בכל הארץ.

שר-העבודה ג. מאירסון:

על סמך מה אתה אומר זאת? אני אומרת שאין לזה כל שחר, ואם יש לחברה-הכנסת שוסטק מספרים להוכיח זאת, אשתדל יחד אתו אצל יושב-ראש הכנסת שיינתן לו הזמן להביאם מעל במת הכנסת. היכן הופחתה הבניה — בהתיישבות, בחיסול מעברות, בשיכון עממי, בבניה הממ-שלחית, בבניה הפרטית? על מה בנויים דברי חברה-הכנסת שוסטק? בשטח הבניה דאגה המדינה בשני כיוונים: א. של-רגל המצב הכלכלי והכספי של האוצר ושל המדינה לא ייבנו בתים ציבוריים שאינם הכרחיים; ב. שגוקודת-הכובד של הב-ניה תעבור ממרכז הארץ לצפון ולדרום. עד כדי כך אין ממש בהכרזה שהבניה הופחתה, שהיינו מוכרחים לעשות

הו"ר י. שפרינצק:

חברה-הכנסת שוטק, הוויכוח נסתיים.

שר-העבודה ג. מאירסון:

זוהי תכנית שמסופקתני אם יש בה אפילו תועלת להביא אותה מעל איוו במה באסיפה פומבית לקראת בחירות, ועל אחת כמה וכמה מעל במת הכנסת.

וכאן יצא גם דבר מזור. חברה-הכנסת שוטק ציטט קטע מעתון, שיהיה כתוב בו על שמונה-עשר אלף מחוסרי עבודה. לא הזכרתי את המספר הזה ואין מספר כזה. ושואל חברה-הכנסת אידוב כהן: איפה הם שמונה-עשר אלף אלה, באיוו עבודה הסדרו? — אך הואיל והמספר איננו נכון, אינני יודעת.

חברה-הכנסת אידוב כהן יש לו טענה, שלא דיברתי על שיכון. נכון, אבל לא היתה זו סקירה על פעולות משרד-העבודה. זו היתה סקירה על בעיות התעסוקה. אני מוכנה בכל עת למסור כאן הודעה על עניני שיכון.

כן אין זה מדויק שלא הזכרתי את המלה "דחק". אמרתי זאת. אמרתי שמספר האנשים העובדים בשכר-דחק הצטמצם במידה רבה מאד. הבעתי תקווה שהמספר ילך ויצטמצם עוד יותר.

אינני במצב מאושר כליכך כמו חברה-הכנסת חזני, ריפ" תי, שוטק ומיקוניס, אשר גם בלי להתעמק בשאלה, למי זה יבא טובה, אם זה יתן יותר עבודה, אם זה יאפשר גם למגובלים בכושר עבודה להיכנס למעגל של תעסוקה, אפילו חלקית, מה זה יתן, על מי חל עכשיו שכר-הדחק למעשה — אמרו מה שאמרו. אומרים לי שהמרכז החקלאי קיבל החלטה מסויימת בענין זה, הריני משיבה: כל שכר בשטח זה מוס" כם עם המרכז החקלאי, כמו שבכל שטח הנוגע לעובדי שכר-דחק שישנם בערים, קיים הסכם עם ההסתדרות ועם המועצות העירוניות.

חברה-הכנסת אידוב כהן דורש, ובצדק, עידוד מפעלים לקשישים ולמגובלים בעבודה. זה נכון, ואני רוצה לומר שב-משרד-העבודה, בעזרת משרד-העבודה ובעידודו נבנו לא מעט ביתני תעשייה ומלאכה — לא בת-לאביב, גם לא ברמת-גן, אבל בבאר-שבע ועכו וברמלה ובלוד ובמגדל-אשקלון. במ" קומות האלה — כן. אני חושבת שנכון הוא שהממשלה צריכה לעודד תנועה מן העיר לכפר, לא רק של מתיישבים, כי אם גם של מפעלי תעשייה — בדרכים שונות ובצורות עידוד שונות. לעודד מפעלים, שגם הם יזונו מן המרכז למקומות אחרות, ובעקבותיהם תזונו גם האוכלוסיה, לא רק ההתיישבר תית כ"אם גם העירונית.

אבל באמת, הדבר העצוב ביותר בוויכוח זה, לצערי, היו דברי חברה-הכנסת ארם. עד כדי כך להצלית, שלא יהיה כל קשר לנאמר — אף לא במספר אחד, אף לא בענין אחד — זה האמת מעשה-פלאים.

למשל, אומר חברה-הכנסת ארם: הנה דוגמה שהממשלה אינה עושה שום דבר לביסוס ההתיישבות: הגה שרת-העבודה בעצמה אומרת שיהיה צורך לתת תעסוקה נוספת לששת אלפים איש. באמת, מה פירוש הדבר? — אנשים יוצאים להתיישבות. בשנה אחת, בשנתיים הראשונות, עדיין אינם חקלאים, עדיין אין להם נסיון, גם האדמה היא אדמה חדשה, ואז, שנה אחת, שתיים, עד שיהיה היבול הראשון — המשפחה צריכה לחיות, היא צריכה להתפרנס. אם כן, מה פירוש הדבר, שאם אנחנו אומרים שבמשך התקופה הזאת — לפעמים שנה, לפעמים שנתיים; אולי במקרים יוצאים מן הכלל זה יכול להיות גם יותר משנתיים — אם במקרים אלה יש צורך בתעסוקה נוספת, האם זה סימן שאם מעודדים התיישבות. שאין דאגה להתיישבות? מה הדיבור הזה?

ואחר-כך: שיכון בקיבוצים. האם מחכים בתור לקיבו צים? הלואי וזה היה כך, הייתי שמחה מאד. והדבר המעכב, כביכול, הוא חוסר-שיכון. אם כן, ברצוני להודיע לחברי-הכנסת, שבתכנית תלת-שנתית, התקציב לשלוש שנים — עם ביצוע לשנתיים: ביצוע בשנים 1954/55 ו-1955/56 — התקציב לשיכון בהתיישבות הוא 22 מיליון ל"י, מזה 8½ מיליון ל"י להתיישבות קיבוצית, לרבות התנועה מן העיר אל הכפר, קיבוצים צעירים, משקיי-שיכון, עליית-נוער. לא כל הבניה היא על חשבון התקציב. בחלקה היא בנויה על הלוואות. המספר הכולל הוא כ-4800 יחידות. ומה הם הדיבורים על כך שאין שיכון בקיבוצים?

משה ארם:

"אוצר החקלאות" קבע את המספרים על שנים-עשר אלף המכנים שעליהם דיברתי.

שר-העבודה ג. מאירסון:

אינני אומרת שאין צורך בשיכון נוסף בקיבוצים. אבל לא ייתכן לומר שאין שיכון בקיבוצים ושאלו בוגים בקיבוצים. חלק גדול מהסכום של 13 — 14 מיליון שעוד נשאר לשיכון בהתיישבות, הוא לתוספת חדרים לבניינים במושבים הצעירים הקיימים, לשיפורים, לחשמל, לגדר, לדרכים, להכנסת מים לבית — הכל כדי לבסס עוד יותר את ישיבתה של המשפחה בכפר.

ועוד דבר מפליא אותי, גם חברה-הכנסת ישעיהו וגם חברה-הכנסת אחרים דיברו על הכשרה מקצועית. בעצמי אמרתי שאין זה מספיק, דאגתי לכך שלא תהיה איהבנה בדברי ואמרתי: כ-4000 איש רכשו במשך השנה מקצוע בקורסים השונים אשר אורגנו עליידי המחלקה לחינוך מקצועי, והדגשתי שמספר זה של 4000 שקיבלו הכשרה מקצועית הם אנשים שקיבלו הכשרה מקצועית גבוהה יותר. אין מספר זה כולל אלפים רבים של אנשים שקיבלו את הכשרתם הראשונית בעבודה. אלה הם אנשים הנמצאים כבר מעבר להכשרה האלמנטרית, הם הוצאו להשלמות מקצועית, ויוצאים כבעלי-מקצוע גם בבנין וגם בתעשייה, בחרושת. בדרך-כלל ישנם עשרות אלפי אנשים שעברו הכשרה מקצועית. נכון שצריך עוד. אבל לא היתה מובנת לי העצה שהציע חברה-הכנסת ישעיהו, ואם יש לו עצה כלשהי — הייתי רוצה לקבל אותה, ואני אומרת זאת במלוא הרצינות. כיצד לעודד באמת יותר אנשים מהעדות השונות? כי מי הולך עכשיו להכשרה המקצועית? בעיקר עולים חדשים. ומי הם העולים החדשים? האם יש עצה בפיו של חברה-הכנסת ישעיהו כיצד לעודד זאת יותר? — אדרבה.

בבתי-ספר מקצועיים אנו דואגים ועושים הכל כדי להקיף מספר גדול ככל האפשר. אנו יודעים שקיימת בעיית שכר לימוד. עכשיו אנו מעבדים תכנית, ועושים נסיון של תכנית שאולי תפתור את השאלה: כיצד לעבור לשיטה אחרת של חינוך מקצועי בבתי-ספר. אנו מקווים שעליידי חוק תניכות נוכל להגביר את הכשרת הנוער. אבל כל עצה טובה בשטח זה תתקבל בתודה.

חברה-הכנסת ישעיהו אומר שצריך להתחיל בתכנון לע"ל גדולה, לספק הצורך בידים ועבודות. בכל חושבת שהוא יסכים לדברי שאנו מוכנים לקבל כל עליה, בכל גודל שהוא — עליה גדולה, בלי כל תנאי. במידה שהמשק מתפתח — גם אני בטוחה שנהיה זקוקים ליותר יהודים. כל מה שאנו עושים בנוי רק על כך שיבואו יותר יהודים, באשר הם זקוקים לרארץ והארץ זקוקה להם.

לחברה-הכנסת הראל לא ברור כלל מדוע באה ההודעה הזאת. אינני יודעת אילו כוונות היו לו בקשר להודעה הזאת, אולם כמו כל יתר הדברים המסובכים — מתברר שבסופו

ישיבה תק"כ, כ"ז כסלו תשט"ו (22 דצמבר 1954) — מצב התעסוקה (מאירסון, שוסטק, אריאב, שפרינצק) —

ללשכה ולהירשם כדי שיקבלו עבודה, ולא לחכות עד שתיסתר שאלת קבלת הארגון ללשכה. אין בין שני הדברים כל קשר. לחברה הכנסת קמיון, שעמד בדבריו על ההתפרעויות בלש"ה כה ברמת'גן, ברצוני לספר רק מקרה אחד על מה היתה שערוריה. הפועל שפגע במזכיר הלשכה בשלח לעבודה בבית חרושת, והוא פגע במזכיר הלשכה מפני שרצה ללכת לבית חרושת אחר. הפועל הזה נאסר, הועמד לדין ופסק'דינו היה חודש מאסר. זו היתה השערוריה, וכפי שאני מתארת לי — לא על-פי יומה פרטית בלבד.

חברה הכנסת בסתוני הודיע שלא ידבר לענין ההודעה, ובמידה מסויימת קיים זאת. במידה שהביא הנה את שאלות ההסתדרות, אני מציעה לו להביא את שאלות ההסתדרות להס' תדרות. הכנסת עוד לא קיבלה חוק ששאלות ההסתדרות הש' ניות במחלוקת יוכרעו מעל הבמה הזאת בהשתתפות אחרים שאינם חברי ההסתדרות.

אני רוצה שיאמר לי, אם אלה שהוא קורא להם "עקורים מהכפרים שלהם" — אם יש ביניהם כאלה שהסכימו לעבור לאותו מקום שסומן בשבילים ועדיין לא ובנה. אי-אפשר לבנות. אם יהיו כאלה שיסכימו לעבור למקום, ויודע לי ואני בטוחה שיהיה שיכון בשבילם. אני בעצמי חילקתי תעודות, ועשיתי זאת בהנאה רבה, לפועלים ערביים שגמרו קורסים להכשרה מקצועית והשתלמות מקצועית במדרגה גבוהה מאד. ואם גם הוא יכול לתת עצה איך לעודד עוד יותר נערים שיל' מדו בבתי-ספר מקצועיים — אדרבה, נשמח לזה. באשר לע' צתו המקורית, במצבנו אנו, לעזור ולעודד תנועה מן הכפר לעיר, אני מצטערת שלא נוכל לקבל זאת.

אני יוצה לסיים בזה, שלא הפעם ולא בהודעותי הקוד' מות — בכל אופן לפי מיטב הכרתי ומצפוני — לא ניסיתי ולא אנסה גם להבא. לייפות את תמונת חוסר-העבודה, ייתכן שיש מי שסבור שמתור לו בעניינים אחרים, לצרכי פוליטיקה, להגיד דברים בלתי-מדוייקים — אני חשבתני תמיד ואני חו' שבת זאת גם עכשו לחטא ופשע, לשחק בענייני תעמוקה, שבהם תלויים חיי אנשים והם צורך אלמנטארי לאיש העובד ומשפחתו — להכניס לענין זה איזה חשבון פוליטי; אני חו' שבת זאת לחטא ופשע. ואני משתדלת במיטב יכולתי והכרתי שלא לעשות זאת, ולדון בענין אך ורק לענין; להביא את העובדות לכנסת כמו שהן, אם חלה הרעה במצב, צריך לציין זאת. אבל בשום-פנים לא אוכל לספק את דרישת האופוזיציה, שגם כאשר ישנה הטבה במצב — לא לציין את הדבר. אני אציין את הדבר, והלוואי ובקרוב יהיו לי יותר ויותר הזדמ' ניות לציין את הטבה במצב התעסוקה.

אני מאמינה באמת שהאנו הולכים לקראת מצב זה. עדיין אין לנו תעסוקה מלאה, ולשם כך יש עוד צורך להתאמץ. לא רק כדיבורים, ולעשות עוד הרבה בשטח זה. אבל אני מאמי' נה באמונה שלמה, על יסוד עובדות קיימות כבר, שאנו קרו' בים השנה יותר לפתרון בעיית התעסוקה, בכל אופן צעודנו בצעדים גדולים קדימה לפתרון בעיית התעסוקה, מאשר באינו שנה אחרת מאז קום המדינה. ואני חושבת שבהרגשה כזאת ובכחחון כזה ועובדות כאלה, עובדות כלכליות ומשקיות, וב' פיתוח גדול נוסף — וחברה הכנסת אריאב, עם תקציב פיתוח גדול גם השנה — אין לי כל ספק שאנו יכולים לצפות ביתר בטחון לעליה הולכת וגדלה גם בשנה זו וגם בשנים הבאות.

היו"ר י. שפרינצק:

הגיעו אלי הצעות לסיכומים, וכל הצעה היא רחבת יריעה. הצבעת הסיכומים ביום שני בשעה 16.00.

של דבר הם פשוטים למדי. אין כל מיסתורין בזה. לפני שבועות אחרים הוגשה הצעה לסדר-היום בכנסת לרון בענין התעסוקה. אמרתי אז שאין כל צורך לרון בזה, כי אני מוכנה, בכל עת שנישאות הכנסת תסכים לכך, למסור הודעה מקיפה על ענין התעסוקה. הגיע היום — ימסרתי את ההודעה.

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):

אנו מציינים זאת לשבח.

שר-העבודה ג. מאירסון:

תודה רבה. אם חושבים בי' שרציתי למסור את ההודעה הזאת כדי שאולי ישפיע הוויכוח הזה על גודל תקציב הפי' תוח — הריני מודה ומתודה בכך.

חיים אריאב (הציונים הכלליים):

לא חשוד, — היו בטוחים בכך.

שר-העבודה ג. מאירסון:

אינני יודעת מדוע לא. האם זוהי מעלה להתווכח סתם על גודל תקציב הפיתוח? מוטב שיתווכחו לענין, וחשבתני — הואיל ותעסוקה היא ענין כללי הנוגע לכל חברי-הכנסת — כך אני מקווה — עליכם לדעת לפני שניגשים לתקציב הפי' תוח מה הן הבעיות ומה צריכה להיות התשובה.

חברה הכנסת הראל דיבר על ביטוח מאבטלה. גם חבר' הכנסת ריפתין דיבר על כך. יש לי ספק אם חברה הכנסת ריפתין יצטרף לפתרון שציעי חברה הכנסת הראל. בכל אופן, אני, לצערי, אינני יכולה לקבל את הפתרון הזה בפשטות כזאת. הוא קצת פשוט מדי. חברה הכנסת הראל אומר: הואיל ולפועלים יש קופות-תגמולים וקופות פיצויים — או שנותן' העבודה חייב להם פיצויים — יקח הפועל את הקופה שלו ויסדר לעצמו ביטוח מאבטלה. זה קצת פשוט מדי, חבר' הכנסת הראל. פיצויים וקופות-תגמולים שייכים לפועל. ואם ניגש לערוך תכנית על ביטוח מאבטלה, ייתכן שנעשה כמו שעשינו בענין ביטוח מתאונות-עבודה. יהיה בוודאי חלק כל' שהו שנמצא לנוחץ להעביר ממקום למקום. אולם לדבר בפש' טות כזאת על כך שפועלים, מכספם, יבטיחו את עצמם — איך אפשר להגיד זאת? הם עושים כפי מידת יכולתם. לא זוהי הכוונה בביטוח מאבטלה. ואני משוכנעת שגייע היום — הואיל אולי אינו רחוק מאתנו כל-כך — שגם ענין זה יובא לכ' נסח. אולם צריך להביא זאת כשיש בסיס ויש יסוד ובטחון שיה' יה ביטוח. גם לביטוח דרוש בטחון שאפשר יהיה לקיים אותו. ולחברה הכנסת בן-יעקב רצוני לומר: עם הרושם הרב שעושה כוח הדיבור וצורת הדיבור — אני בכל זאת מתפלאת על התוכן. אני מבינה שיש לחברה הכנסת בן-יעקב ענין באר' גון פועלים חדש, צעיר, אשר התפגל זה עתה מארגון אחר. הוא רוצה שהארגון הזה יצורף ללשכת-העבודה, דרישה שמי' בחינתו הוא, על-כל-פנים, הנה מצודקת. אך מה הקשר בין ענין זה ובין הצעקה על כך שהם נידונים לרעב בגלל כך? חבר' הכנסת בן-יעקב תיאר תמונה אידיאלית מאד — וברוך-השם שאין התמונה כזאת. הוא אומר שיש נציגי ארגונים. כל נציג ארגון דואג לעבודה לחבריו. והואיל ולארגון הזה אין נציג — הרי שחבריו באמת מה יהא עליהם? לאשרנו אין המצב כזה. יש תור אישי, וכל דורש-עבודה — בין שהוא שייך לארגון ובין שאינו שייך לארגון; בין שהארגון שלו נמצא בלשכה בין שאינו — נרשם, ועל-פי תור אישי מקבל, או לא מקבל, עבודה, על-פי מידת היכולת לחלק עבודה באו' תו יום, באותו שבוע. אני מוכנה להניח שרק מחוסר ידיעה אמר חברה הכנסת בן-יעקב מה שאמר. אין לזה כל קשר עם קבלת הארגון ללשכה או לא. אם גם חברי הארגון שרויים בטעות כמון, אני מיעצת לך, למען השם, לומר להם ללכת

נספחות

א. סדר היום לשיבות תקי"ז—תק"כ

יא. חוק להגנת חיית הבר, תשט"ו — 1954 (קריאה שניה ושלישית). יב. חוק הגנת דייר־משנה, תשט"ו — 1954 (קריאה שניה ושלישית). יג. חוק לתיקון פקודת מכירת משקאות חריפים, תשט"ו—1954 (קריאה שניה ושלישית). יד. חוק לתיקון פקודת הפיקוח על המזונות, תשט"ו — 1954 (קריאה ראשונה). טו. שאלת כתבי־העת הלועזיים ושאלת הפצת הספר העברי (הצעות חברי־הכנסת ש. זיסמן וי. רפאל). טז. הנחלת הלשון העברית (הצעת חברי־הכנסת י. בריהודה). יז. הספרות והעיתונות הקלוקלת (הצעת חברי־הכנסת ק. כהנא). יח. הצעת ועדת־הכנסת לנטילת חסינות מחברי־הכנסת י. ש. רוזנברג בהתאם לסעיף 13 (ה) לחוק חסינות חברי־הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, תשי"א — 1951.	א. שאלת־חוק. ב. חוק העיטורים בצבא־הגנה לישראל, תשט"ו — 1954 (קריאה ראשונה). ג. חוק נפגעי משטרת ישראל, תשט"ו — 1954 (קריאה ראשונה). ד. אישור החלטה בדבר צו תעריף המכס והפטור (מס' 2) תשט"ו — 1954. ה. אישור החלטה בדבר צו תעריף המכס והפטור (מס' 3) תשט"ו — 1954. ו. אישור החלטה בדבר צו תעריף המכס והפטור (מס' 5) תשט"ו — 1954. ז. אישור החלטה בדבר צו תעריף המכס והפטור (מס' 8) תשט"ו — 1954. ח. דיון על הודעת שר־העבודה על מצב התעסוקה. ט. סקירת שר־התחבורה על התאונות בדרכים, גורמיהן והצעות למניעתן. י. חוק הנוטריונים למסמכים יוצאי־חוץ (תיקון), תשט"ו—1954 (קריאה ראשונה).

ב. החלטת ועדת־הכנסת בדבר נטילת חסינות מחברי־הכנסת י. ש. רוזנברג

לאחר שהוועדה שמעה את בקשתו של היועץ המשפטי לממשלת ישראל ליטול חסינות מחברי־הכנסת ישראל שלמה רוזנברג לגבי האשמות המפורסות בגליון אישום מיום כ"ה בחשון תשט"ו (21 בנובמבר 1954), לפי הסעיפים 301 ו־308

לפקודת החוק הפלילי, 1936, ולאחר ששמעה הוועדה את משאלתו של חברי־הכנסת רוזנברג, להיענות לבקשת היועץ המשפטי לממשלת ישראל — החליטה הוועדה להמליץ לפני הכנסת ליטול ממנו את החסינות לגבי האשמות הנ"ל.

ג. החלטת הכנסת בדבר נטילת חסינות מחברי־הכנסת י. ש. רוזנברג

שום של היועץ המשפטי לממשלת ישראל מיום כ"ה בחשון תשט"ו (21 בנובמבר 1954), לפי הסעיפים 301 ו־308 לפקודת החוק הפלילי, 1936.

בהתאם לסמכויותיה — לפי סעיף 13 לחוק חסינות חברי־הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, תשי"א — 1951 — מחליטה הכנסת, לפי הצעת ועדת־הכנסת, ליטול חסינות מחברי־הכנסת ישראל שלמה רוזנברג לגבי האשמות המפורסות בגליון האי

סיכום הישיבות

- ישיבה תקי"ז (כ"ה בכסלו תשט"ו — 20 בדצמבר 1954) היו"ר — י. שפרינצק.
- א. שרהחינוך והתרבות ב. דינור השיב לשאלתה בדבר תלבושת בבתי־ספר תיכוניים.
- ב. ד. בריב"האי (יו"ר ועדת־הכנסת) הגיש את הצעת ועדת הכנסת בדבר נטילת חסיונות מחבר־הכנסת י. ש. רוזנברג, בחילופי הדברים השתתפו: מ. ש. רוזנברג, א. פרי, י. בדר, י. בריהודה, מ. סנה. הוחלט: לקבל את הצעת ועדת־הכנסת.
- י. רפאל (בשם סיעת הפועל המזרחי) ושר־המשפטים מסרו הודעות.
- ג. בדיון על חוק העיסורים בצבא־הגנה לישראל, תשט"ו—1954 (קריאה ראשונה) השתתפו: ב. קמין, ז. שפר, י. בדר, ש. דיין, א. הרצפלד, מ. נורוק, מ. סנה. שר־הבטחון פ. לבון השיב למתווכחים. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת־החוקי־הבטחון.
- ישיבה תקי"ח (כ"ה בכסלו תשט"ו — 20 בדצמבר 1954) היו"ר — י. קליבנוב.
- א. שר־המשטרה ב. ש. שיטרית השיב לשאלות בדבר: המצב בבית־הסוהר „שיטה“; תוצאות החקירה בענין החשודים בנסיון פריצה למועדון מפ"ם בתל־אביב; שחרורו של העצור עבד חסן אסעד.
- ב. בדיון על הודעת שרת־העבודה על מצב התעסוקה השתתפו: י. ריפתיץ, ח. אריאב, ע. גוברין, א. שוסטק, א. כהן.
- ישיבה תקי"ט (כ"ו בכסלו תשט"ו — 21 בדצמבר 1954) היו"ר — ז. שפר.
- א. השרים השיבו לשאלות בדבר: פעולות מינהל ההסברה; אחוז הרווחים של משוקי הבירה; פעולתו של מר נ. גילרמן; חלוקת התמאה האמריקנית; גביית מס־יתר; רשיונות־יבוא לבעלי מלון „הגשיא“; הדפסת אריזים בחוקי־לארץ; חמרי־גלם לבית־החרושת „חמת“ בחוף לון; אמצעים להגבלת גידול חזירים; רשיונות לחברות „סקריפ“ חדשות; שיווק תחמוצת־אבק המיוצרת בבית־החרושת „שיין“; המנות הקצובות של בשר.
- ב. בהמשך הדיון על מצב התעסוקה השתתפו: מ. חזני, א. תבורי, מ. ארם, ש. מיקוניס, ש. דיין.
- ישיבה תקי"כ (כ"ז בכסלו תשט"ו — 22 בדצמבר 1954) היו"ר — י. שפרינצק.
- בהמשך הדיון על מצב התעסוקה השתתפו: י. שרעבי, ב. צ. הראל, ז. בן־יעקב, ב. קמין, ר. בסתוני, השר ז. ארן. שרת־העבודה ג. מאירסון השיבה למתווכחים.

תיקוני טעויות

חוברת ה'

- עמ' 256, דברי מ. חזני.
טור ב', שורה 11, במקום: „שנשמע“ — צ"ל: „שנשמעו“.
- עמ' 257, דברי מ. חזני.
טור א', שורה 4 מלמטה, במקום: „נותן חיים לכל חי“ — צ"ל: „חותך חיים לכל חי“.

חוברת ו'

- עמ' 326, דברי י. בריהודה.
טור ב', שורה 11, במקום: „שישוב אחד כולו“ — צ"ל: „שישוב שלם“.